

Izhaja ob 4 (jutraj).

Stane mesečno 140—Din

za inozemstvo 240—

Oglaš po tarifu.

Uredništvo:

Miklošičeva cesta št. 16/1

Telefon št. 72.

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Ljubljana, 25. oktobra.

Tretje leto mineva, odkar nam je zasijala svoboda. Narodno navdušeni Slovenci so med vojno bolj in bolj razumevali jugoslovansko nacionalno jedinstvo. Uvideli so, da nas s Hrvati in Srbi veže ne le plemsko sorodstvo in jedinstvo narodnega jezika, temveč neizbežna zapoved zgodovine, nerazdružna skupnost naše usode in iz vseh teh neoporečnih dejstev izvira ena elementarna solidarnost narodnega čuvstva. Ta zavest narodnega jedinstva mora za hip oslabeti, a toliko bolj stopa z neodoljivo silo na dan v času nevarnosti. In ko je prišel trenutek samoopredeljenja, so Slovenci in Hrvatje šli naproti zmagoviti srbski vojski in jo objeli kot skupno narodno vojsko nove narodne države. Naša nacija je s tem nastopila v zgodovini v najmočnejšem pojavu, ki ga rodi nacionalna ideja, t. j. v svoji državotvorni moči.

To čuvstvo smo zadržali kot najsvetjše. Držalo nas je pokonci v brezupnih bojih pod avstrijsko mačeho, dalo nam je moč živeti v strašnih razočaranjih svetovne vojne, bilo nam je uteha in nada vse življenje. In ko so prišle prve težave v narodni državi, bila nam je zopet ideja narodnega jedinstva tista zvezda, v katero smo se ozirali v temnih nočeh. Na zdravem temelju nacionalizma zgrajena država se nam zdi nezmagljiva. In res: vsakodnevno jača moč naše države nam dokazuje, da preko vseh pravnih, gospodarskih in socialnih težav, ki so posledica krute vojne in naše državne mladosti, koraka svoj zmagovit pohod ideja jedinstvene naroda in države jugoslovanske.

Kdo bi si bil mislil danes pred tremi leti, da bo to zastavo kdo zapustil? A tudi to smo morali doživeti. Medtem pa, ko so celo klerikali strmežljivo skrivali svoje misli, smo letos prvičkrat doživeli, da se je od narodne ideje odcepila poleg takozvanih »narodnih socialcev« tudi bolj inteligenčna struja, bivše konservativno krilo JDS pod vodstvom dr. Trillerja in dr. Ravniharja.

Kot svoj program je ta struja razvila idejo, da so Slovenci narod zase, Hrvati zopet narod zase, Srbi pa tretji narod. Ti trije narodi naj se zdaj poskušajo pogoditi glede ureditve države. Treba samo par konsekvenc potegniti iz tega programa, da razvidimo njegovo pogubnost. Nacionalna ideja je že največji del Evrope preuredila s tem, da je izvajala nacionalne države. Ako smo trije narodi, nam je pravzaprav treba treh držav. Samo za sile se spoznavamo s plemenskim sosedom s pogodbo. Edina državna forma, ki more dosledno odgovoriti novim nazorom, je federalizem. Pa tudi, če bi pogodba prinesla tesnejšo državno obliko, je to na dan poved: od danes do jutri, t. j. dokler ga eden ali drugi pogodnik ne preklicuje...

Teorija manifesta »Jugoslovanske zajednice« ni nova. Citali smo jo v listih Stjepana Radića in Frankovcev in ves italijanski tisk jo brani. Ta ideologija je velika nada Nemcev in Madžarov. Saj ta ideologija streže po življenju notranji potrebnosti naše države. Predstavljajte, kakor hočete, obračajte, prebarvajete: umakniti ne morete njenega bistra. Jaz mislim, da marsikdo, ki je podpisal manifest »Jugoslovanske zajednice«, ni prav pomislil, kaj je s tem storil.

Jugoslovanske Zajednice? Večje zlorabo jugoslovanskega imena si težko moremo misliti. Ime jugoslovansko je samo po sebi program: Jugoslovanstvo je negacija teorije o treh narodih, ono je integracija treh plemen v en narod. Z njim se potiska plemensko čuvstvo navzdol v drugo kategorijo, ki se ima podrediti velikemu nacionalnemu idealu.

Kaj ste govorili tri leta o Jugoslaviji? Ali je bila prisega na zastavo narodnega jedinstva le fraza? Ali ste na sokolskem taboru v Osijeku krivo prisegali, ko ste pozdravljali našo Ustavo in ji obetali zvestobo? Ali je res vse to, kar ste tri leta priznavali, da nes pozabljeni? Ali more mož o najvišjem narodnem vprašanju menjati načela kar preko noči?

Če je temu tako, potem so vsi ti govori izgovorjeni z isto dušo, ki je govorila izročujoč zlate rogove avstrijski vojski.

Naš narod te recidive ne more razu-

Sijajen potek kumanovske proslave

MANEVR IN DEFILIRANJE VOJSKE. — KRALJ O NAŠI ARMADI. — GOVOR PREDSEDNIKA PARLAMENTA LUKINIČA IN MIN. PREDSEDNIKA PAŠIČA.

Beograd, 25. oktobra. (Izv.) Kumanovo je svečano okičeno. Vse hiše so okrašene s cvetjem, zelenjem, zastavami, slikami kralja, postavljeni so številni slavoloki. Na vratih, pri katerih je pred desetimi leti prva vkorakala četa dvanajstega polka v osvobodeno mesto, je stal napis: »Dušam padlih herojev«.

Prihod kralja.

Včeraj ob pol šestih zjutraj je prišel v Kumanovo kralj s svojim spremstvom. Na kolodvoru ga je pričakoval občinski odbor in mestni župan ga je pozdravil z besedami: »Ljubljeni nam kralj! Srečen sem, da Vam morem v trenutku, ki je za naše mesto najslavnejši v naši zgodovini, izročiti pozdrave mesta Kumanova, čegar ime je najlepši kamen v Vaši kraljevski kroni. V imenu meščanov Vam kličem: »Bog Vas živi na mnoga leta!«

Manevar in defiliranje vojske.

Za kraljevim vlakom so se pripeljali v Kumanovo člani vlade, z njimi zastopniki češkoslovaške armade s generalom Čapekom na čelu, narodni poslanci, člani raznih delegacij in duhovščina. Vlada in poslanci so takoj odšli na planjavo Črno polje, odkoder so pozneje opazovali izvajanje vojaških manevrov, ki so predstavljali kumanovsko bitko. Stari rovi obstoje še danes in so pri teh manevrih služili pešpolkom, ki so sodelovali. Dasi je bilo strašno blato, je manevar odlično uspel in končal ob pol enajstih. Eno uro pozneje je pričelo defiliranje čet pred kraljevskega tribuna na cesti Kumanovo-Kriva Palanka. Na tribuni se je nahajala tudi kraljica Marija, ki je med tem dospela na Črno polje. Mnogi so prirejale kralju in kraljici burne ovacije. Defiliranje se je izvršilo sijajno ter je izzvalo mogočen vtis. Kralj in vsi navzoči niso štedili s svojim priznanjem. Nato je bil prirejen zakuske vsem častnikom, ki so sodelovali na manevru.

Pri tem zakusku je imel kralj sledeči nagovor:

»Gospodje častniki! Na današnji dan pred desetimi leti se je prva srbska armada pod mojim poveljstvom udarila na tem s toliko plemenite krvi naših junakov napojenem polju z našim sovražnikom in tukaj so bile po ljuti borbi končno razbite verige robovanja petih stoletij. S to slavno zmago je bila borba, započeta leta 1804 pod mojim slavnim pradedom, in nadaljevana leta 1912, ko smo med grmenjem topov zaznali, da je prišel čas končnega našega osvobodjenja. Ti topovi niso umolkili do leta 1918, dokler niso spasil naše razširjene domovine. Spominjajte se svojih kumanovskih drugov, ki so slavno padli na tem bojišču za kralja in domovino! Slava jim!«

Po kraljevem govoru, katerega je narod burno pozdravil, je govoril vojni minister general Vašić, ki je očitno pomen kumanovske bitke ter izrazil nado v boljšo bodočnost našega naroda. Za njimi je govoril predsednik narodne skupščine dr. Lukinič:

Govor predsednika skupščine.

»Vaše Veličanstvo, gospodje ministri in narodni poslanci! Dragi bratje! Vesta je na Oraovici, koja je dvignil slavni srbski vožd Karagorje, je bila prva borba na Balkanu za osvobodjenje vseh balkanskih kristjanov od petstoletnega robstva. Od leta 1804 do 1878 je srbski narod vodil slavne borbe za ustvarjenje svoje svobodne države. Mala kraljevina Srbija je bila nada vseh nad. Mi, ki smo robovali v moči Avstro-Ogrske, smo vedno gledali na kraljevino Srbijo kot na Piemont, ki bo nekega dne otvoril borbo za osvobodjenje in ujedinjenje vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev. Zato je bil ta uspeh Srbije istočasno tudi naš uspeh, kakor je bila vsaka žalost Srbi-

meti za tudi mi smo iznenadeni, ki smo mislili, da poznamo vsakega v dno njegovega bistra. Vsaj v tej točki smo mislili, da smo edini. Vedeli smo, da je težko odložiti stare navade, a to pot smo menili, da je bil korak adložen. A kar čez noč je pogledal na dan stari mali, malenkostni človeček, ki je splezal na šenklaški turen in od tod, ozirajoč se na Ljubljano dol, verjel, da vidi cel svet. Če bi bil stopil vsaj na Grad, videl bi že laško mejo in se morda fel premislil. A zlezel je dol, odkril se pred škofovo palačo, iz katere mu je Rim pohvalilo pomežiknil, nato pa stekel v Knaflijevo ulico podpisat — »manifest beli Ljubljani«.

je tudi naša žalost. Ko je zagrmel prvi top v balkanski vojni, je odjeknilo radostno ne samo pri Srbih v Južni Srbiji, temveč je bilo tudi nam vsem jasno, da se bo na teh vojnih poljih Južne Srbije začela reševati tudi usoda vseh nas Srbov, Hrvatov in Slovencev. Naša srca so drhtela radosti, a velika Avstro-Ogrska je zatrepetala v svojih temeljih od straha pred končnim obračunom cele naše rase. Pod junaškim vodstvom današnjega našega vladarja Aleksandra se je izpolnila naša vera v moč našega Piemonta, da je sposoben izvesti veliko misel Jugoslovancov: osvobodjenje cele naše rase. V zmagi pri Kumanovem smo videli početek ustvarjanja svoje velike države. Na Kumanovem je Srbija doprinesla jasn dokaz, da je sposobna, da se naglo okrene na zapad in donese tudi nam, svojim bratom, čast in svobodo. Zato se danes mi, zastopniki narodne skupščine, parlamenta ujedinjene domovine skoraj vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev, klanjamo dušam slavnih kumanovskih herojev, da se zahvalimo žrtvam, ki so padle za ustvarjenje naše močne države. Srbsko orožje je na tem svetem bojišču postalo strah in trepet sovražnika na zapadu tako, da se je jezilo, da bi Srbijo, polno ran, uničil in tako preprečil njeno veliko misli. Ali hvala Bogu, po divnem heroizmu srbske vojske, našega naroda in modrosti njenega slavnega poveljnika kralja je peklenski načrt Avstro-Ogrske propadel in danes svobodni slavimo na Kumanovem spomin na prve svete žrtve balkanske vojne. Udarce, namenjen Srbiji, je padel nazaj na glavo onega, ki je izzval veliko svetovno klanje. Duše padlih junakov naš narodne zastopnike, opominjajo na krvavo pridobljeno svobodo in ujedinjenje. Slava padlim herojem za svobodo Srbov, Hrvatov in Slovencev!

Popoldne je bila v Kumanovem velika narodna slavnost. Na vseh koncih se je plesalo narodno kolo, bilo je mnogo zabav in gostij. Narod je bil pogoščen. Zvečer je občina priredila velik banket, katerega se je udeležil tudi kralj.

Parastos za padle junake.

Danes je bil v stari kumanovski cerkvi parastos za padle borce. Ceremonijel je opravil patrijarh, ki je imel daljši govor.

Govor min. predsednika Pašića.

Pri parastosu je govoril min. predsednik Pašić, ki je naglašal našo globoko hvalečnost padlim junakom, ki so z zasno in narodno zavestjo šli v sveti boj ter žrtvovali svoje življenje za svobodo naših bratov, zavedno in iz požrtvovalnega srca. Slava jim in večen spomin! Hrabra vojska je pod vodstvom kralja Petra in takratnega prestolonaslednika in sedanega kralja Aleksandra mogla pred desetimi leti vzdržati mnogo večjo sovražno vojsko, katero je potem po neprekinjenem zasledovanju podila in pri Prilepu in Bitolju popolnoma uničila. V vojni zgodovini je slava kumanovska zmaga naša le malo primer. Sijajna zmaga male a dobro pripravljene vojske je zadivila ves svet in dokazala, da more ta vojska izvršiti tudi večje naloge. Zmaga pri Kumanovem je ne samo vojaškega pomena za osvobodjenje stare Srbije, temveč ima mnogo večji zgodovinski pomen. Ona je vtila v srce Avstro-ogrskih strah, katerega je občutila za bodoči razvoj evropskih dogodkov. Avstrija ni opustila nobene prilike, da napade in uniči Srbijo. Govornik je dalje opisoval dogodke, kako je Avstrija, podpirana od Nemčije, napovedala Srbiji vojno in izvala s tem svetovni spopad. Toda Srbija je sicer storiila vse mogoče, da se izogne vojni, in je šla v popuščanju do skrajnih mej. Pristala je tudi na mednarodno razsodišče. Toda Avstroogrška je vse to odklonila, ker je nalašč z vojno hotela uničiti Srbijo. Tako je začela vojna... Sijajna zmaga na Kumanovem je prepričala prodiranje ne samo Turčije, ampak Avstro-ogrsko preko Kosova in vardarske doline k Solunu. Ta vojna je potegnila v borbo vse Evropo in pozneje celo Ameriko. To strašno krvoprelitje je končalo z zmago naših zaveznikov nad Avstroogrsko in ta zmaga je prinesla osvobodjenje našega troimenega naroda in ujedinjenje v veliki kraljevini. To je posledica slavne kumanovske zmage in pomen njene proslave. Zato naj bo večna slava in spomin junakom, ki so padli v bitki pred desetimi leti.

Popoldne so se gosti odpeljali v Skoplje, kjer se vrši jutri v katodrali slovesno blagodarje.

Burja v češkem parlamentu

NEMŠKI POSLANCI GROZILJO Z MEŠČANSKO VOJNO.

Praga, 25. oktobra. (Izv.) Danes se je v zbornici pričela debata o vladini izjavi. Posl. Krepek, vodja nemških agrarcev je kot prvi govornik opozarjal na življensko vprašanje nemškega ljudstva na Češkoslovaškem, na vprašanje vojne-ga posojila, ter govoril o šolskih zahtevah Nemcev. Ko je posl. Krepek pretil z davčno rezistenco Nemcev ter izjavil, da se Nemci ne strašijo niti meščanske vojne, ga je predsednik skupščine Tomašek pozval k redu. Govornih komunistov posl. Skalak je obtožil novo vlado, da je izvršiteljca polabsolutizma, ki se je vznemiril v Češkoslovaški. Govornik narodnih

socialistov posl. Slaviček je ostro pobijal izvajanja posl. Kreпка ter izvajal med drugim: »Nemški kolegi nočejo priznati te države ter grozijo s tem, da ne bodo plačevali davkov ter z meščansko vojno. Nemci nočejo sprevideti, da so bili premagani, in to je njihova usoda. Ko je posl. Slaviček govoril o enotnosti Čehov in Slovkov, so ga poslanci slovaške ljudske stranke prekinjali z burnimi medklici in protesti. V imenu borbenih skupine Nemcev (nemški nacionalci in nemški narodni socialisti) bo jutri odgovoril posl. Lodgmann na izjavo min. predsednika Šveblje.

Novi angleški parlament

LYDD GEORGE O SVOJEM OPOZICIJONALNEM PROGRAMU.

London, 25. oktobra. (Izv.) Reuterjev urad objavlja nastopno listo novega angleškega kabineta: Ministrsko predsedstvo Bonar Law, lord predsednik tajnega sveta in govornik v gornji zbornici lord Salisbury, lord kancelar viscomte Cave, zakladni kancelar Stanley Baldwin, minister za notranje zadeve Bridgeman, minister za zunanje zadeve lord Curzon, minister za kolonije nadvojvoda Devonshirski, minister za Indijo viscomte Peel, vojni minister lord Derby, prvi lord admiraltete Amery, trgovinski minister sir Philip Greame, minister za zdravstvo sir Arthur Boscawen, poljedelski minister sir Robert Sander, državni tajnik za Škotsko viscomte Novar, Attorney General Douglas Hoggess. (Attorney General je prvi obeh kronskih odvetnikov; drugi se imenuje Solicitor General. Oba sta skoraj vedno člana spodnje zbornice in odgovarjata tam na interpelacije ter dasta informacije o zakonskih načrtih, ki se tičejo tehnično-juridčnih vprašanj. Lord Chancellor je juristični svetovalec vlade. Op. ur.) S tem pa se niso zasedena vsa mesta v kabinetu, med temi pred vsem državnega tajništva v zakladnem ministrstvu, v admiralteti in vojnem ministrstvu, mesto ministra za zrakoplovstvo in transportnega ministra mesto kancelarja za vojvodino Lancheester, mesto ravnatelja departementa za prekoceansko trgovino, za penzije in mesto poštne ministra, poleg teh pa še približno 20 mest v ministrstvih, ki

pa niso odločilne važnosti. Trajalo bo še nekaj časa, dokler bo Bonar Law imenoval vse svoje sodelavce. Značilno je, da noben od konservativnih ministrov prejšnjega Lord Georgejevega kabineta ni v novi vladi. Od novih ministrov ni skoraj nobeden član spodnje zbornice. Sedem sedanjih ministrov pripada zgornji zbornici.

London, 25. oktobra. (Izv.) Kabinet Bonar Law je danes prevzel vladne posle. Lloyd George se je ginjen poslovil od Downing Streeta. Novi ministri so v palači Buckingham položili prisego. Na zborovanju članov spodnje zbornice, ki so pristali liberalcev koalicije in kandidati za nove volitve za spodnjo zbornico se je Lloyd George glede svojega volilnega programa izjavil, da bo glavna točka njegovega volilnega programa sporazum z zavezniki. »Anglija«, je dejal Lloyd George, »mora nositi veliko odgovornost in jo mora tudi prevzeti, čeprav nasprotuje temu francosko šovinstvo časopisje. Zeli, da se novi vladi ne delajo težkoče in da se podpira, ne pa onemogočuje njeno delo, dokler bo delovala za mir in za napredek države. Zveza narodov naj se razširi na vse nacije. Zlasti naj se skušajo pridobiti Zedinjene države. O lord Curzonu je izjavil, da ga ne more smatrati za popolnega reakcionarca, pač pa so v novem kabinetu dva ali trije člani, ki se morajo brezdvomno smatrati za reakcionarce.

Težkoče v Mali antanti?

Berlin, 25. oktobra. (Izv.) Po nemških informacijah je konvencija Male antante v nevarnosti, in sicer z ozirom na orientsko konferenco. Cela vrsta vprašanj, kar se bo tam obravnavala, je baje povzročila nesporazumelja med Beogradom in Prago, ki se dosedaj še niso poravnala. Sploh pa je bližnjica med Češkoslovaško in Italijo povzročila v Beogradu precejšnje presenečenje.

(Po naših informacijah so te vesti netočne. Odnosaji med našo državo in Češkoslovaško so tako prijateljsko intimni, da se vsako sporno vprašanje reši v popolnem soglasju. Potovanje članov naše vlade in našega parlamenta v Prago dokazuje prisrčnost teh odnosajev. Ured.)

Mussolinijev program

Neapolj, 25. oktobra. (Izv.) K včerajšnjem kongresu fašistov je še poročati: Predsednik fašistov Benito Mussolini, ki je bil pozdravljen z gromovitim ploskanjem, je izjavil v svojem dolgem govoru med drugim: Hočemo razpust zbornice, volilno reformo, volitve, in to v kratkih presledkih in kmalu. Zahtevamo konec bedaste zunanje-politične nevtralnosti naše vlade, hočemo pametne finančne politike, odgoditev izpraznitve tretje dalmatinske cone in pet portfeljev: zunanega, vojnega, mornariškega, delovnega in javnih del ter komisariat za aviatiko. Ne gre zato, ali se sestavi novo vlado, ki bo več ali manj zmogla življenja; gre marveč zato, da se uveljavijo mlajše generacije, ki so prišle zmagovito iz vojne, da se uveljavijo nova, zdrava načela nasproti starim in odvečenim. Poleg tega smo prepričani, da Italija ne bi mogla uspevati drugače, kakor v obliki monarhije pod savojsko dinastijo.

Pri obhodu po mestu, katerega se je udeležilo okoli 30.000 fašistov, je prišlo do pretepa z — neko služkinjo, ki je hotela skozi sprednj steeh na drugo stran ceste. To so ustrelili v usta, narkar se je začela pravcata bitka. Ranjenih je bilo več. Na glavnem trgu je bilo zopet nekaj govorov; med drugimi je dejal Mussolini: »Ali nam dajo vlado, ali pa si jo vzamemo z orožjem v roki!« Fašisti so nato rjuli: »V Rim! V Rim!« Zvečer so se fašisti vračali s posebnimi vlaki na svoja domovja.

PRED RAZKOLOM V ZEMLJORADNIŠKI STRANKI.

Beograd, 25. oktobra. (Izv.) Nocoj so zemljoradniški poslanci odpotovali na kongres v Banjaluko. Na dnevnem redu tega kongresa so med drugimi volitve predsedništva, poročilo o delu glavnega izvrševalnega odbora in poslanskega kluba in o agrarni reformi, volitev članov glavnega izvrševalnega odbora. Zdi se, da bo na tem kongresu prišlo do burnih prizorov. Bivši tajnik stranke posl. Komadinski pripravljajo ostre napade ter bo kakor se zatrjuje, s svojimi pristajali demonstrativno izstopil iz stranke, nazivajoč Lazičevo grupo kot buržujsko.

Borza

Novi Sad (žitna borza 24. oktobra.) Baška pšenica 325 — 350 Din. Baški ječmen 218,75 — 225. Baška koruza 105. Baški fižol 300. Pšenična moka nulerica 462,50 do 465, moka št. 2 450, moka št. 6 410 — 420 Otrbi 125.

Zagreb, devize: Dunaj 0.0815 - 0.0865, Berlin 1.24 — 1.54, Budimpešta 2.33 — 2.63, Bukarešta 42.25 — 43.75, Milan 250 — 254, London 275.50 — 280.50, Newyork 61.50 — 62.50, Pariz 442.50 — 447.50, Praga 201.50 — 204.50, Švica 1135 — 1145, Varšava 0.55 — 0.75, valute: dolar 60 — 61, avstr. krone 0.085, češke 198.50 — 201.50, levi 40, funti 272.50 — 277.50, franki 437.50 — 442, drahme 100, marke 1.41 — 1.71, leji 40.75 — 42.25, švic. franki 1120 — 1130, lire 246 — 250, poljske marke 0.70.

Praga, devize: Berlin 0.6050 - 0.8050, Curih 564.50 — 567.50, Milan 125.25 — 126.75, Pariz 219.25 — 220.75, London 137.25 — 138.62, Beograd 50.75 — 51.25, Sofija 21.30 — 21.70, Dunaj 0.036 — 0.046, Varšava 0.19 — 0.29, Budimpešta 1.1750 — 1.2750.

Curih: Berlin 0.1250, Newyork 546.75, London 24.34, Pariz 39.15, Milan 22.17, Praga 17.75, Budimpešta 0.2175, Zagreb 2.20, Bukarešta 3.60, Varšava 0.0450, Dunaj 0.0075, avstr. krone 0.0078.

Berlin: Italija 17.955 — 18.045, London 19.850.25 — 19.949.75, Newyork 4463.81 — 4486.19, Pariz 31.720 — 31.880, Švica 81.795 — 82.205, Dunaj 6.03 — 6.07, Praga 14.713 — 14.787, Budimpešta 176 — 178, Sofija 28.92 — 29.08.

Jugoslavija s „trema narodi“

Pod tem naslovom piše zagrebška «Riječ»:

«V večerajšnji številki smo priobčili kratko vest o volilnem proglašu koaliranih staroliberalcev okoli «Slov. Naroda» in narodno-socialne skupine okoli ljubljanske «Jugoslavije». Tu se zopet vidi demagoška osnova «kongresistov», ki nimajo stalnega principielnega pogleda na splošno narodno politiko, temveč svoj program raztezajo po lokalnih razmerah in momentanih potrebah. V Beogradu se laskajo Srbijancem in jim govorijo, da niso za revizijo ustave, ki je radi prihoda teh Srbijancev na njihov kongres v Zagrebu niti omeniti ne smejo v svoji resoluciji in v Ljubljani kandidirajo na bazi «jugoslovanske zajednice» ter pravijo, da je ta resolucija temelj njihovega programa. Ali v svojem volilnem proglašu takoj nadaljujejo: «Prisvojili smo si te lepe misli najboljših mož vseh treh narodov naše jugoslovanske nacije...» «kot iskreni in zavedni Jugoslovani smo, priznavajoč brezpogojno načelo strogo jedinstvene države proti vsaki plemenski nadvladavi, proti nasilnemu političnemu kosañju kateregakoli od treh narodov.» Ta separatistični moment stopa na dan še bolj iz kongresističnega prepričanja v besedah: «Hrvatsko vprašanje je treba rešiti na podlagi zdravega in poštenega sporazuma ob primerni korekturi dotičnih odredb vidovdanske ustave.» Zakaj se tako srmežljivo izogibajo besedi «revizija» in jo zamenjujejo z dozdnevno neznanjšjo besedo «korekturo»? Zakaj zahtevajo to «primerno korekturo»? Ker v interesu «enega od treh narodov naše jugoslov. nacije» zahtevajo «tudi uzakojenje nedeljivosti Slovenije», ker to zahteva «dobro shvačeni interes naše bele Ljubljane.»

Ta škandalozno nepošteni proglas, ki govori o jugoslovanstvu, priključuje zagrebškemu kongresu, govori pa o «treh narodih naše jugoslovanske nacije», ne bi mi toliko niti omenjali, da ga na našo veliko bol in žalost ni podpisal tudi predsednik Jugoslov. sokolskega saveza dr. Ravnihar. Mislili smo, da nam nad vsakodnevni malenkostnim strankarskim bojem sveti neka višja svetloba, neomažeževana ideja sokolska: jugoslovanska in slovanska, etična ter po duhu in telesu disciplinirana. Medtem ko je politično delo boj, moralo bi biti sokolstvo apostolat, vzdržnost, odrekavanje. Kdor se na prvem mestu v sokolski vojski ne more ohraniti čist in prost političnih trikov, naj odstopi in prepusti mesto drugemu. Ako so «intelektualci», «javni delavci», profanirali svoj vzvišeni položaj z malopolitičarskimi lažmi in intrigami, ko govorijo eno, mislijo drugo, a delajo tretje — sokolstvo ne sme biti vrženo v blato idejne kompromisnosti, radi svoje velike misije v Slovanstvu in radi reputacije pred ostalim velikim svetom.»

Tako «Riječ». Nam k temu ni treba ničesar dostavljati.

Turki za Makedonijo?

Turčija je med drugim priglasila med evrojm programom za orijentsko konferenco tudi zahtevo po — avtonomiji Mkaedonije, z gospodarskim izhodom Jugoslavije na Solun. Popolnoma nejasno je še, kaj je s to famozno formulo; očitno so dosedanja podatki še premalo detajlirani. Zdi se nam pa, da so v listih priobčene interpretacije, kakor da bi šlo v turški zahtevi za afront zoper Jugoslavijo, in kakor da bi Kemal zahteval avtonomijo jugoslovanske Makedonije, neutemeljene. Bržčas gre le za južno, to je grško Makedonijo, ki sestoji iz dosti širokega pasu med našo južno mejo in morjem, s Solunom kot središčem.

Ako bi zahtevali kemalisti avtonomijo za našo Makedonijo, bi pomenilo to klic po reviziji bukareškega miru iz leta 1913, miru, ki so ga podpisale Srbija, Črna gora, Grška in Rumunija ter Bolgarija. Da bi se postavil Kemal za tako dalekosežno zahtevo, zato je mnogo preveč prebrisan diplomat. Pač pa je zelo verjetno, da bi mu šlo v račun, ako izgubi Grška svoj, to je južni del Makedonije. Napram Grški on lahko zahteva revizijo določb bukareškega miru, ker se nahajata Grška in Turčija še vedno v vojnem stanju. Da li se Kemal zaveda, da bi mogla biti Grška še vedno nepriljučna Turčiji radi svojega maritimnega položaja; zato bi mu bilo gotovo po godu, ako bi se okoristili Jugoslavija in Bolgarija na njen račun. Od Jugoslavije vendar Turčiji ni pričakovati nepravil, saj ni med obema državama takorekoč nikalnih sporov točk. Zato je videti, da bi bil v pravljem v svrhu čim trajnejšega oslabljenja Grške — podpirati našo gospodarsko ekspanzijo proti Solunu. Mor da pa bi mu služila ta točka le kot taktična protigrška poteza, da bi nas pridobil za tezo avtonomije grške Makedonije. Seveda je v tem oziru, dokler nimamo zanesljivih poročil, vsako sklepanje negotovo.

Pristavimo naj le, da je v južni Makedoniji res številni turškega prebivalstva zelo veliko, — je slovanski element še vedno najmočnejši, ako pa vzamemo le zapadno od dolaje Strume ležeči del, pa celo absolutno najjačji. Ako bi tedaj moglo na bodoči orijentski konferenci v resnici priti na razgovor vprašanje južne Makedonije, tedaj bi mi turški zahtevi nasproti postavili tezo po popolni posesti tega

predela. Toda za tako dalekosežno spremembo vsekakor še ni prišel čas. Zelo značilna je turška zahteva po Dedeagaču. To mesto leži nekoliko zapadno od Maričinega ušja in je prava luka za vso Maričino porečje, zvezana tudi z železniškimi progami. Da ga Turčija reklamira zase, bo najbolj zadelo Bolgarijo, ker je Dedeagač njena prirodna egejska luka. Tudi ako bi Bolgarska dobila n. pr. Kavalo, ne bi mogla pogrešati Dedeagača, radi geografske lege obeh pristanišč.

Vprašanje egejskega litorala zapadno od Marice pač še ne bo prišlo na razpravo. Kaj takega bi se moglo prigoditi kvečjemu v slučaju, da prevlada najneugodnejši preokret v grški notranji politiki, popolna anarhija in vemoč, v kateri bi prebivalstvo prizadehtih dežel samo vzelo svojo usodo v svoje roke.

Politične beležke

+ Seja oblastnega načelstva JDS se je vršila včeraj ob polnoštevlini udeležbi vseh članov. Minister Žerjav je poročal o političnem položaju, posle vodeči predsednik dr. Puc pa o ljubljanskih občinskih volitvah. Po zanimivi debati so bili storjeni primerni sklepi. Prihodnjo nedeljo ob 9. dopoldne se vrši nova seja načelstva, katera bo posvečena preložitim gospodarskim vprašanjem.

+ Rok za vlaganje kandidatskih list. Pokrajinska uprava, oddelek za notranje zadeve, objavlja: V smislu razglašene mestnega magistrata v Ljubljani z dne 20. oktobra 1922, št. 22.200, konča rok za vlaganje kandidatskih list za občinske volitve v Ljubljani dne 31. oktobra 1922 ob štirinajstih. Vse politične, socialne in druge skupine volilcev, ki nameravajo vložiti kandidatske liste, se opozarjajo, da bo za konec tega roka merodajen železniški čas.

+ Kvitarimo z zahvalo. Mi smo pribili, da se je ljubljanska «Jugoslovanska zajednica» (lucus a non lucendo) postavila na separatistično stališče. Odrkla se je ideji narodnega jedinstva ter se postavila v isto vrsto s klerikalci in blokaši, osvojivši njihovo teorijo treh narodov. «Slovanski Narod» je v velikanski zadregi skušal sle pomisliti ter v indirektni polemiki z našo konstatacijo postavlja pojme na glavo, češ, mi smo trije narodi enega plemena. To je le nadaljni prispevek k nepošteni in neodkritosrčni igri uskokov iz demokratske stranke. Zato smo iskreno hvaležni za odkrito besedo, s katero vodilna oseba nove zajednice v «Jugoslaviji» potrjuje, da smo manifest gg. Ravniharja, Trillerja in tov. pravilno razumeli in tolmačili. «Jugoslavija» piše: «Naš list je dejstvo o obstoju treh narodov v Jugoslaviji pribil (!) že davno in danes obéutimo samo iskreno zadoščenje, da se je postavila na to stališče, ki edino odgovarja resnici (!) tudi Jugoslovanska zajednica.» — To je jasno in točno.

+ S kom in zakaj so se združili. NSS namreč. Pretečno soboto je švilgal avtomobil neke banke po Spodnji Šiški. V njem sta sedela predsednik in ravnatelj banke. Ali sta iskala po Spodnji Šiški gospoda W. in M. lokal za filijalko? O ne! Kandidata sta iskala za plemensko listo Slovencev (aliter Jugoslovanska zajednica). Obdelovala sta različne trgovce, da bi podpisali njih kandidatsko listo. Posluževala sta se pa pri tem sledečega agitacijskega sredstva: «Dr. Žerjav hoče uničiti trgovce.» Eden jima je odgovoril, da pozna obstoječe naredbe proti draginji, da se ravna po njih in ne vidi, da bi hotel dr. Žerjav uničiti trgovce. Če pa hoče ščititi konsuemnte pred izkoriščanjem, je to le prav, ker s tem ščiti tudi poštenega malega in srednjega trgovca. Ko tudi to ni izdalo, sta gospoda mislila, da ga vjameta na lim z namigavanjem, da bodo demokrati kandidatsko listo v teku 14 dni unaknili. Ker jima ni verjel, da bi bila demokratska stranka res tako poslušna Jelačinom in tovarišem, sta odšla nad drugega. S takim uspehom sta odšla še od nekaterih. Ali in pri kom se jima je posrečilo, nam še ni znano. — Ralitega se je torej ustanovila Jugoslovanska zajednica, ker dr. Žerjav ščiti ubogega konsumenta! NSS so si izbrali dobro družbo za nastop v običinskih volitvah, ki bo volilce vlekla, — toda stran od zajednice.

+ Zdravo socialistično znanje širi. Kakor trdi, list g. Bernota «Naprej». O kvalitetah tega glasila razpravljati, bi se reklo nositi vodo v morje. Zato se običajno ne brigamo za gluposti, ki jih višje «Naprej» proti demokratom. Od časa do časa, kadar postanejo gospodje preveč brezvestni, pa je le potrebno, jih nekoliko ošvrkniti. Tako štimo v št. 242. v «Tedenskem pregledu», da «Jutrovič» kandidirajo direktorja Slavenske banke Praprotnika za glavnega ravnatelja bolniških blagin. Da bi se menda polastili milijonske blagajne teh zavodov. Kakor znano, so slovanski člani uprave Osrednjega zavarovalnega zavoda spočetka podpirali kandidaturu slovenskega socialista Jakliča za ravnatelja, končno pa je bil soglasno izvoljen hrvatski socialist Bukšeg!

V poglavitve socialističnega znanja navaja nadalje «Naprej», da je bil za predsednika skupščine mesto «Pribičevca» Ribarja izvoljen posl. Lukinič, kar očitno pomeni poraz «mladilberalnega kandidata». Vsek političen

analfabet zna, da je, če se že govori o «Pribičevcih», ravno narobe res. — Ogorčen je g. Bernot nad posl. Häuslerjem, ki je menda pri vetopu v parlament dobil dnevnice tudi za nazaj izplačane. Napisal je radi tega cel članek o korupciji in seveda so zopet kričali demokrati. Mi smo z g. Bernotom mnenja, da ni lepo, da je g. Häusler zahteval dijete tudi za nazaj. Poznamo pa gospoda, ki ni niti poslanec, se seveda nikdar ne udeležuje sej in dela parlamenta, pa vendar vleče že cela leta sem poslanske dijete samo radi tega, ker parlament še ni storil formalnega zaključka, da je mandat tega gospoda neveljaven. Na ta slučaj korupcije opozarjamo «Naprej» ter se pripravljamo za poseben članek. Ako «Naprej» dotičnega «dnevničarja» še ne pozna, mu povemo, da se piše za Zvonimirja Bernota in da je izdajatelj «Napreja».

+ SLS za izročitev Ljubljane boljševikom. V klerikalni stranki in Ljubljani so Gosarjevi pritnili treznejše elemente čisto na steno. Krščansko-boljševiška organizacija delavcev se je brez privojenja vodstva SLS pogodila s komunisti, češ, da imajo «kapitalisti» od SLS molčati in samo poslušati, kdaj dobe ukaz, da gredo na volišče. Komunisti se hvalijo, da imajo točke klerikalce v rokah, ker so temeljne točke njihovega dogovora, da klerikalci ne kandidirajo pod firmo svoje stranke ter da jim kandidate, ki smejo biti le sami «proletarci», odobro komunisti. Vodstvo klerikalne stranke je vsled tega moralo pristati na to, da se pri občinskih volitvah v Ljubljani popolnoma zabriše ime SLS. Poleg drugih je moral boljševiško kandidatsko listo zapustiti tudi g. Ogrin, ki so ga kandidirali klerikalni obrtniki. Tako bodo meščanski elementi v SLS prisiljeni, da gredo v boj za komuniste in boljševike.

Po svetu

— Brata grškega kralja Konstantina, princa Andreja je grška vlada izgnala iz svojega območja, ker je deloval za restavracijo Konstantinove vlade in sodeloval v restavracijski organizaciji častnikov samoške divizije pod vodstvom majorja Kirija.

— Stavka kadilcev — se bo v kratkem organizirala na Francoskem proti ukrepu finančnega ministra De Lasteyrie, po katerem se cene tobaka zopet zvišajo.

— Bolgarski komunisti so imeli 22. t. m. v Cusindilu kongres, povodom katerega so si med seboj skočili v lase, kar je dalo vsega skupaj tri mrtve, mnogo ranjenih in nad 70 aretiranih.

— Kemal paša in D' Annunzio sta sedaj stopila v stike. Kemal paša je D' Annunzia povabil v Angoro, naj bi tam proučil razmere in potem zanj pri svojem narodu «dal dobro besedo».

— Trocki ob Rusiji. Na vserskem kongresu tekstilnih delavcev je izjavil Trocki, da Rusija zadnjih pet let kljub silnim težočam na gospodarskem polju ni popustila v svojih revolucionarnih načelih še niti za las. Teh 5 let, je rekel Trocki, smo se silno veliko naučili, predvsem pa smo izbornu reorganizirali vojsko in si uredili izbornu mornarico, ki sta kos vsem zahtevam, da se nam absolutno ni treba bati več napadov naših sosedov. Sedaj, v šestem letu, je končal Trocki, pride za obnovo na vrsto naša industrija.

— Razprava proti atentatorjem na Pilsudskega se je pričela 24. t. m. Obtožnih je poleg atentatorja Fedoka, ki je že lani iz političnih razlogov poizkusil atentat na državnega predsednika, še 12 njegovih sokrivcev. Fedok je pri glavni obravnavi izjavil, da atentata ni poizkusil na svojo roko, nego da je že dalje časa obstajala zarota zoper Pilsudskega in da je bil za izvršitev atentata izvoljen on.

Prosveta

Ljubljanska drama. Četrtek, 26.: Jack Straw. B. Petek, 27.: Živi mrtvec. C. Sobota, 28.: Hedda Gabler. Gostovanje gospe Marije Vere. Izv. Nedelja, 29.: ob treh popoldne Hlapci. Izv. Ob osmih večer Živi mrtvec. Izv. Ponedeljek, 30.: Hedda Gabler. Gostovanje gospe Marije Vere. D.

Ljubljanska opera. Četrtek, 26.: Triptychon. A. Petek, 27.: Zaprt. Sobota, 28.: Jenufa. Proslava praznika osvobojenja češkoslovanskega naroda. Slavnostna predstava pod protektoratom konzulata češkoslovanske republike v Ljubljani. Izv. Nedelja, 29.: Lakme. Izv. Ponedeljek, 30.: Zaprt.

Mariborsko gledališče. Četrtek, 26.: «Baron Trenk». A. Sobota, 28.: «Satan v ženski». B. Nedelja, 29.: «Baron Trenk». Izv.

L. N. Tolstoj: Živi mrtvec. Leta 1908. je uprizorilo to dramo po dr. Borštnikovem prevodu tržaško slovensko gledališče in v isti sezoni tudi naše gledališče v Ljubljani. «Živi mrtvec» je pravzaprav roman v 12 dramatskih odlomkih ali slikah, ki jim je os troje plemenitih oseb: Lizaveta, njen prvi mož Fedja in njen drugi mož Karenin. Ta trojica tekmuje med sabo v ruski plemenitosti, a prav zaradi te svoje plemenitosti zagazi v konflikt z državnimi in cerkvenimi za-

koni ter zapade pravični, a hkratu kruto krivični kazni. Predstava se je zavlekla preko 11., zato si pridružujemo oceno predstave po prizpi. G. ravnatelj Pavel Golia se je prvič udeležil kot režiser ter je ustvaril za naše razmere vzorno in zelo okusno predstavo. Opirajoč se na vzorec Hudožestvenikov in dunajskega Dvornega gledališča z Moissliem v ulogi Fedja, je Golia izrežiral to dramo z najglobočjim razumevanjem. Očitno se je poglobil v vsak posamezen značaj ter jim večinoma dal dušo in masko.

K premijeri «Živega mrtveca». V podlistku o «Živem mrtvcu» v «Jugoslaviji» čitamo, da je Gogol spisal dramo «V nočnem asilu», Gorkij pa dramo «Na dnu». Gogol pa ni napisal nič takega, nego le Gorkij svoj «Na dnu», ki se imenuje v nemškem prevodu «V nočnem asilu». Z bosajštvom nima «Živi mrtvec» nič skupnega.

Sentjakovski gledališki oder v Ljubljani, Florijanska ulica 27, I. nadst. V soboto dne 28. oktobra veseloigra «Gospod senator». V nedeljo dne 29. oktobra veseloigra «Maskarada». V torek dne 31. oktobra veseloigra «Gospod senator». Začetek veselja ob 8. uri zvečer. Predprodaja vetopnic v kavarni Zalaznik pri blagajni.

Mariborsko gledališče. Po zelo posrečeni Nušičevi komediji «Običan človek», smo videli včeraj manj posrečene Lunačkove «Ilirce», izvirna hrv. drama. V dramo je simpatična domoljubna tendenca, kar podrtava njeno uprizoritev v Mariboru, vendar pa je delo slabo izvedeno. Manjka mu notranjega dejanja in je prehod iz drugega v tretje dejanje nelogičen. igralo se je v splošnem dobro, režija pa je bila slaba. Buna na Markovem trgu je bila popolnoma ponorečena. Obisk dober. Pri prizpi Molierjevega «Namišljenega bolnika» v soboto, je bilo gledališče razprodano. Ugajali so zlasti Bratina in Grom in ga. Bukšekova.

Občni zbor Glasbene Matice v Celju. Z ozirom na veliko kulturno nalogo, katero društvo vzorno vrši, je treba pred vsem grajati zelo slabo udeležbo na občnem zboru, ki se je vršil dne 24. oktobra. Po pozdravnih besedah predsednika g. ravnatelja Gruha, podajo posamezni funkcionarji izbrpno poročilo. Koncem šolskega leta je obiskovalo šolo Glasbene Matice 75 učencev, po pretežni večini iz Celja in bližnjega okoliša. Med temi je bilo 15 Nemcev. Obisk je bil reden, uspeh ob koncu leta jako zadovoljiv. Na šoli so poučevali štirje učitelji, predmetnik je obsegal pouk na gosli in glasovirju, solopetje, zborovo petje in teorijo. Blagajniško poročilo izkazuje precejšnji deficit kljub temu, da je društvo izdatno podprla država in mestna občina. Za novo šolsko leto sta se nastavili dve novi učni moči, enega učitelja se je pa odpustilo. Poudarjala se je za obstoj društva nujna potreba, da se javnost v bodoče bolj zanima za to važno kulturno institucijo v Celju. Z veseljem se je vzelo na znanje, da namerava Glasbena Matica v Ljubljani pri svojem turneju po Sloveniji posetiti tudi Celje.

V št. Vidu pri Grobelnem se je v nedeljo uprizorila zaloigra «Mlinar in njegova žena» v občo zadovoljnost in nabito polnih prostorih. Čisti dobiček dobi šolska mladina. Ponovi se v nedeljo dne 29. oktobra točno ob 3. uri.

Ogrizovičovo «Hasanaginico» so uprizorili v Zagrebu z novimi dekoracijami in novo podelbo vlog. Ga. Vavra Nina je igrala naslovno vlogo zopet, ker jo igra nenadkriljivo že nekaj let. Ali bi ne bilo mogoče, da gostuje ta velika umetnica na našem odru?

40letnica hrv. Splita. Meseca decembra proslavi Split 40letnico, odkar ima hrvatsko občinsko upravo. Pri tej priliki se uprizori N. Bartuličeva drama «Bedna Mara» (pc epri Botičevem).

Dr. Milan Škerlj, honor. prof.: Mejnično pravo. Založba Juridične fakultete v Ljubljani, 1922, tiskala tiskarna J. Blaznika nasl. v Ljubljani, cena 35 Din. Ravnokar je izšla naznanjena knjiga kot prvi v vrsti učbenikov, ki jih namerava izdajati juridična fakulteta v Ljubljani. Knjiga ima 288 strani velike osmerke ter je lepo opremljena tako, da je cena 35 Din vsekakor nizka. Dobro bo došla ne samo študentjem, ampak tudi praktičnim juristom. Dobiva se knjiga v vseh ljubljanskih knjigarnah, študenti pravne fakultete na univerzi jo morejo kupiti za znižano ceno ob pokazu svoje legitimacije.

Izposojanje ljudskih iger. ZKD ima v št. 242 «Jutra» z dne 12. oktobra 1922 našteje ljudske igre, prepisane v 4 izvodih in jih izposojuje včlanjenim društvom v prepis proti odškodnini 50 K za igro. Društva, ki si igre izposojajo, morajo prevzeti odgovornost, da se igra ne izgubi in Zvezi pravočasno vrne, da je znova posodimo. Vsaka igra se mora vrniti vsaj tekom enega meseca po prejemu. Zato nujno prosimo ona društva, ki imajo igre izposojene že več mesecev, naj jih takoj vrnejo, ker sicer ne moremo ustreči društvom, ki so prosila za nje. V prvi vrsti prosimo sledeča društva, naj se takoj odzovejo našemu pozivu: 1.) Sokol Šoštanj (igr. IV. 1. VI. 2. že od 10. marca 1922). — 2.) Sokol Radovljica (igr. IV. 3. od 29. marca 1922). — 3.) Sokol Radomlje (III. 4. VII. 2. VIII. 2. IV. 3. od 15. aprila 1922 in XX. 1. od 11. avgusta 1922). — 4.) Sokol Rožarska Slatina (XII. 2. VII. 1. VIII. 1. od 19. aprila 1922). — 5.) Čitanka Gorenja vas (VII. 4. VIII. 4. XII. 1. od

24. aprila 1922). — 6.) Sokol Mojstrana (XI. 1. XII. 3. od 25. aprila 1922). — 7.) Kmetstvo bralno društvo Ruše (tri igre od 16. avgusta 1922). — 8.) Sokol Vianja gora (XVI. 3. XX. 3). — 9.) Sokol Črnomelj (XV. 2. XII. 4. X. 4. od 9. septembra 1922). Tudi Sokol Zelenik, Litija in Raka naj igre čimprej prepisajo. Pa tudi odškodnino prosimo, naj pošljejo društva, ki je še niso poslala. Dosedaj je bilo izposojenih trindvajsetim društvom 20 različnih iger v 57 izvodih.

Napredni javnosti

Na ljubljanski univerzi so se pričela zopet predavanja. Velika večina slušateljev pa je v obupnih gmotnih razmerah, tako da preti nevarnost, da bo morala v kratkem zapustiti Ljubljano in univerzo.

Vprašanje državnih podpor revnim akademikom še vedno ni definitivno rešeno. Podporno društvo jugoslovanskih akademikov ne dobi vsled še nerešenih prejšnjih za dijaške državne podpore državne subvencije. Vsled tega je bilo primorano med početnicami zatvoriti akademsko menzo.

Nedogledne bi bile posledice, ako bi morala večina akademikov ljubljanske univerze, ki je sedaj brez hrane, radi tega zapustiti akademski študij.

Da se temu odpmore, je podporno društvo za visokošolce «Radogoj» v Ljubljani, ki je že pred vojno podpiralo naše revne visokošolce, započelo pobiralno akcijo.

Prosimo vso napredno javnost, da nam priskoči na pomoč in po vseh svojih močeh podpira našo akcijo. Dobrodošla so nam vsakojaka živila, kakor krompir, fižol, zelje, repa, sadje, posebno posušeno, moka, testnine, sladkor, mast in drugo. Na Vas je napredni kmetje in trgovci, napredna početja in napredni denarni zavodi, da se odpmore hitro veliki potrebi naših akademikov. V posameznih krajih se sestavljajo lokalni odbori, ki bodo sprejemali v dotičnem kraju nabrano blago in odposlali v Ljubljano centralnemu skladišču. Kjer bi takih lokalnih odborov ne bilo, od tam Vas prosimo, pošljite prispevke naravnost na centralno zbirališče v Ljubljani. Akademski kolegij, Kolodvorska ulica št. 22. Prevoz z ljubljanskega kolodvora in Akademski kolegij oskrbi «Radogoj» sam. Denarni prispevki naj se pošljejo direktno na naslov: «Radogoj» podporno društvo za visokošolce v Ljubljani.

Sport

Še nekatere zanimiveje nedeljske tekme:

Praga: Slavia : Viktoria Žižkov 3 : 1. Sparta : Liběň 4 : 1 (2 : 0).

Lvov: Pogon : Warta (Poznań) 4 : 3. S to zmago dobi Pogon prvenstvo Južne Poljske.

West Bromwich: Anglija : Irska 2 : 0. Zmaga Angležev je precej presenetljiva, ker je vse računalo z zmago Ircev. To je bila 36. tekma med obema reprezentancama. Anglija je dosedaj zmagala 30 krat, Irska dvakrat, štiri tekme so bile neodločene. Diferenca golov je 156 : 25 za Anglijo.

Atletiki Celje : S. K. Primorje. V nedeljo 29. t. m. gostujejo v Ljubljani celjski «Atletiki» proti S. K. Primorje. Prejšnji nastop celjskih Atletikov proti ljubljanski Iliriji so pokazali vedno vstrajno in ostro igro ter so zlasti prvenstvene tekme teko kluba bile prvostvni sportni dogodek. Letos se je napadalna sila tega društva posebno pojačila in bo Primorje imelo težko nalogo. Tekma se vrši na igrišču S. K. Primorja in prične ob 15.

Rapid : MTK. Vest v ponedeljski številki o tekmi med dunajskim Rapidom in MTK. je v toliko popraviti, da je zmagal MTK. s 5 : 1 (2 : 1). V prvi polovici zmaga madžarskega prvaka še ni bila popolnoma zagotovljena, ker je bil Rapid docela ravnopraven nasprotnik MTK. Sele v drugi polovici je prišla premoč Madžarov do polne voljave. Rapid je nastopil z več rezervami.

Izlet na Liso 996 m, ki ga priredi dne 29. t. m. Slovensko planinsko društvo s povabilom na vse podružnice, da se udeležijo tega izleta, kjer se snidejo planinci iz Savske, Savinjske in Dravske doline. Odhod iz Ljubljane ob 5.40. Iz drugih postaj je urediti odhod tako, da se snidemo od 7. — 8. v Zidanem mostu ali ob 8.37 na Bregu. Ravnateljstvo južne železnice je dovolilo z odlokom 3665/II. 22 50% popusta pri vožnji vsem izletnikom pod sledečimi pogoji: Iz vseh postaj juž. žel. v Sloveniji se kupijo vozovnice II. ali III. razreda do postajališča Breg. Izkazati se je treba s člansko izkaznico in pustiti žigosati vozovnico z mokrim postajnim žigom. Te vozovnice se ne smejo oddati, ker veljajo tudi za nazaj v zvezi s potrdilom o udeležbi, ki ga dobijo udeleženci na cilju. Od končne postaje Breg se 2 in pol ure do planinske kočje blizu vrha. Sestop po dogovoru. Povratek z vlakom, ki prispe v Ljubljano ob 21.37. V slučaju slabega vremena se izlet ne vrši.

Znani hinski tekač Nurmi ima sedaj vse svetovne rekorde na dolge proge od 2000 do 10.000 m izvezemši na 7800 m, ki ga drži Jean Bouin s 23:03. Posamezni časi, ki jih je dosegel Nurmi so: 2000 m 5:26,3 (stari rekord Nurmi 5:28,5, pred njim Zander 5:30,4), 3000 m 8:28 (prejšnji rekord Zander 8:33,1); 5000 m 14:35,3 (prejšnji rekord Kolehmainen 14:36,6), 10.000 m 30:40,8 (prejšnji rekord Bouin 30:58,8).

Politični odmevi.

V obrambo

Maribor, 20. oktobra 1922.

Kakor če bi hotel jaz biti ljubljanski župan, tako vodi proti meni «Slov. Narod» borbo povodom občinske volilne kampanje. Če doslej niti enkrat nisem odgovoril tekom več mesecev na zelo ostre napade na mene, bilo je zato, da ne delam pohujšanja v stranki, kateri želim še dalje pripadati. Zdaj so se gospodje, ki komandirajo «Narod» izločili sami tudi formalno iz stranke, zdaj je borba, ki pa naj bo po moji želji neosebna, legalna! Jaz funkcionar in izvoljeni poslanec stranke, nasprotnik stranke! Jaz ne morem odobravati ideologije kongresistov, ki se hočejo še nadalje imenovati demokrate, pa ne priznavajo več svoje stranke. To bi bilo podobno, kakor če orli obtežajo kroj, ki je po sokolskem v vsem posnet. Nositi v vojni uniformo, ki mi ne pripada, je nedopustna bojna zvijača, katero najstrožje kaznujejo.

Široki krogi naših pristašev Vam hudo zamerijo, kar ste storili. Jaz zamerim samo prazen in za nas vse razaljiv izgovor, da je vzrok Vaše izločitve čistost Vaših in nečistost naših rok. Obracun za to kruto obrekovanje pride in bo brezobziren. Resnica je povsem druga. Naša JDS se je fanatično zapisala jugoslovenski ideji v vseh posledicah. Vi pa ste oportunisti. Jugoslovanstvo Vas ni moglo tako preroditi, da bi razumeli, kaj je življenje sebe, svojih ambicij, starih predsodkov in nazorov velikim nalogam našega novega časa.

Ali naj navedem par dokazov? Dr. Triller je sprejel mandat v Privremeno narodno predstavništvo. Takrat so bili težki časi in neprijetno je bilo bivanje in delo v Beogradu. Po enem mesecu se je dr. Triller že naveličal, odločil je breme brez obrazložitve. In ko smo mi drugi delali po svoji najboljši vesti naprej, ste nas pričeli v «Slov. Narodu» zahrbtno napadati in izpodkopavali ste sistematično tla zlasti nam, ki smo kot izvršni činitelji zastopali stranko v najvišji upravi države. Vsak nov korak naše mlade države ste posmatrali z očmi zlobnih kritikov in pred dr. Ravniharjem smo morali braniti celo suverenost države, ko se je kot poverjenik postavil na stališče, da se v slovenski poddržavi ne sme judicirati v imenu kralja! Vaša posebnost je, da vodite kampanje vedno naknadno, kadar že stojimo pred gotovimi čini. Ustavo ste pozdravili s slavospevi ter jo proglasili po pravici kot zmago jugoslovske narodne in državne ideje. Danes pišete o njej, kakor da bi bila čunja papirja in «Slov. Narod» se čuti kar srečnega, da more konkurirati s komunisti in klerikalci v napadaju zakona, ki je vsakemu narodu svet. Daj Bog, da ne bi okusilo tudi naše slovensko ljudstvo tega brislanja svetosti naših temeljnih zakonov tako bridko, kakor mora občutiti ponižani nemški narod zasmevanje svetosti mednarodnih pogodb!

Pa tudi temeljna načela politike morata gospodje na glavo postavljati. Ko je zbor demokratskih zaupnikov sklenil zaupnico sedanemu vodstvu, se je «Slov. Narod» predrazil trditvi, da so si najodločnejši zastopniki naših organizacij, zrel in prevadni možje, dali sugerirati naziranje o poštenosti vodstva! Ko je mariborsko oblastno načelnštvo sklepalo o svojih zdavah, ste mu očitali, da dela v deliriju! Jaz sem slučajno poslanec volilnega okrožja, ki sega od Mure do Save in skum na svojih shodih stvarno govoriti o izvedbi sklenjenih zakonov z obzirom na ta okoliš. Nikdo bitoljskemu poslancu ne bo očital, zakaj opravlja podrobno delo v

Bitolju in ne v Zagrebu. Če razpravljam o nujnosti uvedbe samouprave, notabene na podlagi obstoječih pozitivnih zakonov, grešim po obtožbah «Naroda» zoper Ljubljano! Po takem bi noben poslanec naše stranke, ki je za celo državo, ne smel zastopati lokalnih potreb okraja, niti gospod Pucelj kočevske železnice. V Beogradu je časopisje dovolj surovo ter ni nič nenavadnega, če mu je kak politični nasprotnik lopov. Toda beogradska publika bi ne trpela, da kdo reče Pašicu, da ni dober Srb. Moji volilci pa morajo prenašati sumničenje «Slov. Naroda», da sem v službi nemštva, ki bi se ojačilo, če dobimo samoupravno enoto v smislu zakona od 26. aprila. Ali sem jaz sam ta zakon napravil! In če ta ni «Narodu» dober, ali naj prebivalstvo čaka na novega, ki ga «Slov. Narod» ne more zajamčiti! Kaj naj ljudstvo o nas vseh misli, če je tako pisanje mogoče!

Gospoda pri «Slov. Narodu» meni najbrž, da samo sedanjí poslanci stranke niso dobri. Pera Marković je preteklo sredo v narodni skupščini dejal: *Dokler volilci niso v nobeni splošno občinskih izrekih nezaupanja, ostanemo v vsaki stranki za to stranko najboljši oni, ki so izvoljeni.*

Dr. Vekoslav Kukovec.

Kašubi - Slovinci

Odlomek Slovanstva prehaja — kam? Ne v Slovanstvo vobče, zakaj to je ali nepotrebno ali nemogoče, ampak v sosednji večji slovanski narod.

To so Kašubi, ki se na nekaterih krajih imenujejo Slovinci.

Malo Jugoslovanov je videlo kašubski svet. Če je pred vojno ali med vojno kdo tudi potoval z železnico tam skozi, je mislil, da ni le v Nemčiji, ampak tudi na nemški zemlji.

Kašubski kraji so zapadno od Gdańska; nekaj Kašubov je tudi na ozemlju tega svobodnega mesta in na vzhodnem Pruskem. Kašubov kot naroda dandanes ni, eksistira le kašubščina kot poljsko podnarečje. Sicer se o tem akademski diskutira, ali te razprave nimajo praktičnega pomena, že zato ne, ker se Kašubi sami smatrajo za Poljake; že ko so bili do prevrata v Nemčiji, so to svoje mišljenje kazali s tem, da so volili vedno poljske kandidate.

Kašubov je kakih 200.000; mnogo jih je v Ameriki. Bogatinov med njimi ni; delavci so ali mali posestniki, ob morju in ob kašubskih jezerih so ribiči. Najbogačiji kraj je okoli mesta Pucka.

Prvi so ime «Kašub» rabili knezi stetiški; potem se je ime umikalo, kakor se je svet proti vzhodu pomikal, proti Gdańsku. Ko je nemški viteški red osvojil Gdańsk, so prišli pod njegovo gospodstvo tudi Kašubi ter bili fizično in duševno pustošeni. Leta 1466. je nad zemljo zavladala Poljska, a leta 1772. Pruska. Pruska je delo potrebovala, da zveže svoj Kraljevec z Berlinom; da bi si jo zagisurala, jo je germanizirala; uprava in šola sta bili popolnoma nemški; Kašubi sami so le doma govorili kašubski. Poleg preprostega ljudstva pa se je držala tudi inteligenca, a samo v južnih krajih, ter se je vezala s Poljaki.

Prvi, ki je začel buditi kašubsko zavest, je bil zdravnik dr. Florian Cejnowa, sin kovača iz Pucka (v prvi polovici 19. stoletja); nadaljeval je njegovo delo šele pred svetovno vojno zdravnik dr. Majkowski; organ tega mladokašubskega gl-

banja je mesečnik «Gryf», ki izhaja od lani v Košerimu.

Na kašubskih šolah, ki so prej bile nemške, se zdaj poučuje poljski. (Po «Českom Slovu».) Tako prehaja kašubski odlomek in ostanek nekdanjih polabskih Slovanov v prirodno celoto s Poljstvom in

je s tem rešen za sebe in za celotno Slovanstvo.

Nemci so se seveda vedno trudili dokazati, da so Kašubi poseben «narod», posebna «individualnost». Kašubi hvala Bogu v to niso hoteli verjeti.

Naše domače zadeve

Dr. Avgust Reisman:

Mariborsko šolstvo

(Srednje šole — socijalna slika — kulturno stanje.)

Pod prijazno Kalvarijo, odeto v zelen vinograd, je bila leta 1872. ustanovljena «Obst- und Weinbauschule», namenjena predvsem našim kmečkim sinom. Bila je seveda popolnoma nemška. Poleg mnogih strokovnjakov, ki so dobili lepe službe po raznih veleposrestitvih, nam je vzgojila nešteto renegatov. Ti so imeli potem kot inteligentnejši in uglednejši gospodarji na deželi največji vpliv na kmete, kar se je vedno pokazalo pri raznih volitvah v občinski in okrajne zastope in v državni zbor. Že to kaže velikansko važnost te šole. Po prevratu jo je prevzela naša država in jo seveda takoj poslovenila.

Šola je dvoletna in ima letos v dveh razredih 62 učencev. Poleg 54 Slovencev je tudi 6 Hrvatov in 2 Srba; vsi so sinovi kmetijskih staršev. Poučuje pa poleg ravnatelja in treh zavodskih profesorjev še sedem zunanjih pomožnih učiteljev. Prihodnji mesec se ima na zavodu otvoriti tudi srednja kmetijska šola. Za naše gospodarstvo je šola gotovo potrebna; zdi se pa, da ne bo dobila niti zadostnega števila učencev, kar ravno dokazuje, na kako nizki stopnji je še naše gospodarstvo. Zavod bo treba omogočiti s primerno propagando in začasnimi stipendijami s strani države ter prizadejih gospodarskih korporacij in denarnih zavodov. Ko bomo imeli gotov kader kmetijske gospodarstvih strokovnjakov, teoretičnih kot praktičnih, postane tudi naša kmetijsko gospodarstvo intenzivnejše, kar dvigne blagostanje manjših posestnikov, katere čaka v dogledni dobi zopet hud boj za obstanek.

Naš spas je danes v povzdigi narodnega gospodarstva, posebno v obmejnih krajih, najbolj v Mariboru. Bil bi slep, kdor bi tega ne uvidel. Zato ponavljam: gojimo strokovne šole, ni pa treba pri tem zanemarjati kulture!

In tako naj preidemo s srednje kmetijske šole najprej na realko. Tudi ta je bila pred vojno tako zagrizeno nemška, da se je le redko kak Slovenec našel v njej. Število slovenskih učencev na tem zavodu se je sukalo povprečno okrog 10 in od tod danes to silovito pomanjkanje slovenskih tehnikov in inženjerjev po mariborski oblasti. Po prevratu je bil zavod nekaj časa sploh ukinjen, potem so začeli postopoma s slovenskim poukom, tako da ima zavod letos le še zadnje tri razrede nemške s 67 nemškimi učenci, ki pa večinoma že tudi obvladajo slovenščino.

Najvišji slovenski razred je letos peti. Vseh slovenskih razredov pa je s paralelkami že 13. Vseh učencev je 459, med temi 30 deklic, poleg 335 Slovencev, 23 Srb Hrvatov, 4 Čehov, 2 Poljakov in 2 Rusov. Učiteljski zbor šteje 22 moči, manjka pa zavodu učiteljev za realne predmete, za kemijo in opisno geometrijo, kar privlačujejo kemike in geometre s svojimi krasnimi plačami zasebna podjetja. Tu bo morala vlada pravočasno zagotoviti učne moči z ustanovami.

je mahoma pokvarjen! Stopa na pete... s prsti ploska po tleh... stopala obrača preveč ven... opira se le na kosti pred palci. Zato se drži tako leno in polomljeno! Zgornji trup sklanja preveč naprej, krivi se v križu in poveša glavo. Prav nič ni lepa... A zdaj, pozor! Zdaj pojde preko blatno ceste. Ej, kako se je vzpel! Bravo! Glavo pokonci, hrbet vzravnaj, vse telo napeto, a stopa kakor po peresih le po srednjem delu stopal... pete se ne dotikajo tal in prste obeh nog drži skupaj: krasna slika koncentracije in akcije! —

Takole bi morala hoditi vedno, da bi bila lepa brez prestanka. Glejte onole dekle! Preprosto oblečeno in preprosto obuto. Krasno gre! Prste drži sicer nekoliko preveč venkaj, a ne grbi se, ne maje se, ne mlati z rokami, ramena in boki ji niso trdi, trup je prožen in vrat ji drži glavo lepo pokonci.

A tamle damica v dresi za tenis. Rjava je, zdrava, vsa kakor iz samih mišic. A v čevlji brez peti! Zato gra grdo... Hajdi, mudi se ji na tramvaj! Teče, vidite, zdaj je lepa! Nagnila se je naprej, dvignila glavo, vleknila hrbtenico in teče po prstih! — Zdaj Vam bo jasno, zakaj je prav, da nosijo ženske na ulici visoke pete: te pete jih primorajo, da pazijo na svoje držanje, da se ne vlačijo leno po širokih petah in podplatih. Samo previsoke ne smejo biti te pete.

Vidite onole gospe? Predebela je za svojo nizko rast in ozke pete so zato preslabe za njeno pezo. Kako se muči reval! Svoja bujna stegna balansira s tem, da drži kolena narazen, stopa le po zunanjem robu svojih podplatov in

Razveseljivo je dejstvo, da se je število učencev po prevratu stalno dvigalo in da raste razumevanje za realko tudi na deželi. Zavod začenejo obiskovati tudi sinovi premožnejših posestnikov. Pada pa število učencev v višjih razredih realke, ker dijaki po dovršenem 4. razredu prestopajo v razne druge zavode in poklice.

Velike težave dela zavodu, ki se tako lepo širi, pomanjkanje učnih sob. Razredi se morajo posluževati risalnice, fizikalne in kemijske učilnice, med katerimi «potulejos», kadar ostali razredi rabijo te učilnice. Poleg tega trpi zavod tudi zaradi neurejenega gospodarstva: vzdrževati bi ga morala prav za prav občina, ki pa se tega neprijetnega bremena brani, češ, da ji je država vzela dohodke z ukinitvijo šolnine. Tako romajo zavodove prošnje za podporo in popravila v koš država pa zopet kaže na občino. In pouk trpi. Za Maribor je značilno, da stanuje v poslopju, v bivšem ravnateljevem stanovanju, katero bi radi adaptirali za prepotrebno učilnico, že par let oficirska družina, za katero baje ni mogoče dobiti drugega stanovanja.

Ob prevratu smo prevzeli od Avstrije tudi tri učiteljice, in sicer: žensko v

samostanu, državno moško in deželno žensko učiteljice, ki se je začelo opastilo, potem pa zopet otvorilo, tako da iste letos že tri letnike s 100 gojenkami. Tudi ta zavod si je občina svojačasno izposlovala v svrhu germanizacije od štajerskega deželnega odbora. Dobila ga je pod pogojem, da občina senida poslopje in plačuje vse potrebščine razen učiteljstva. Naj bi zavod nadaljeval svojo nalogo v bivši južni Štajerski, seveda v nasprotnem duhu in nam vzgojil resnično napreden inteligenčni ženski naraščaj.

«Jutro» je že poročalo, da se bori zavod za svoje prostore; manjka mu tudi potrebne vadnice in učnih sredstev, ki so se med vojno in ob prevratu raznesla na vse strani.

Bolje je oskrbljeno državno moško učiteljstvo, ki ima letos 185 gojencev, med temi 31 gojenk. Šola ima v lepem in modernem poslopju dovolj prostorov in celo slavnostno dvorano. Tudi na tem zavodu je bila pred prevratom polovica gojencev nemška. Danes ovira slovenski pouk zlasti pomanjkanje učnih knjig, zadovoljivo pa je stanje učnih pripomočkov.

Poleg teh dveh državnih učiteljstev imamo še zasebno učiteljstvo v samostanu, ki ima letos po štirih letnikih 166 gojenk, tako da je v Mariboru na vseh učiteljstvih 297 gojenk in 154 gojencev, skupaj 451 učiteljskega naraščaja. To je za naše potrebe gotovo mnogo preveč. Samostansko učiteljstvo bi se torej lahko uknilo, ker ustava ne pozna zasebnih učiteljstev, a ostalo eventualno kot žensko vzgojevališče za one bogate rodbine, ki jim prija samostanska vzgoja. Inteligentnemu proletariatu pa se moramo na vseh poljih izogibati.

Socialna politika

Gmotna kriza nemških intelektualcev

Valovi sodobnega gospodarstva strahno udarjajo proti vsem plastem socialnega življenja. Draginja tlači Evropo v splošnem in se uveljavlja v vsaki posamezni državi še na posebne načine; milijone in tisoče spravlja v nepopisne stiske, ki so bile pred vojno malo ali sploh neznane. Med prvimi žrtvami današnje labilne ekonomije so srednji sloji. Ti so navezani na stalne mesečne ali letne dohodke, ki se ne regulirajo razmeram in času primerno, niti dovolj naglo. Plače in mezde so v polpreteklosti ščitile srednje sloje vsaj pred materialnimi skrbmi. Vsaj dostojno oblečen in obut je bil vsakdo. A danes! Pomislimo le na državnega nameščenca, zasebnega uradnika, ki ima od države ali podjetja fiksno določene prejemke! Neprenehoma mora tavati za draginjo, ki ga duši z izdatki, ki se več ne krijejo z zaslužkom. Srednji sloj je največja nedolžna žrtev, jagne, ki mora dati svoje meso in kri za one, ki po krivici bogatijo.

Tudi v Nemčiji, ne samo pri nas, vlada med srednjimi sloji pravo siromaštvo. Uradnik prodaja pohištvo, boljše obleko, nakit, če in kolikor ga ima. Draginja vsakdanjega kruha pritiska nanj tako silovito, da se mora pred njim umakniti vsaka nadpotrebna stvar. In med tem srednjim slojem zavzemajo najtožnejše mesto nemški duševni delavci. Kakor povsod, so tudi ti v Nemčiji zelo slabo in nezadostno plačani. Seveda niso primorani biti tako produktivni, kakor naši intelektualci, ki žive takorekoč iz peresa v usta. Sorazmerno se namreč v Nemčiji duševno delo bolje odškoduje; — toda kaj vsa ta odškodnina, ko pa je

denar tako malo vreden, da zanj le še komaj kaj kupiš!

Največji gmotni pritisk je na nemške intelektualce izzvala kriza časopisja, ki postaja z vsakim dnem otrejša. Radi enormne draginje papirja (od januarja do septembra je poskočila cena za vagon od 70 tisoč na 700 tisoč mark) usihajo nemške perijodične publikacije od dne do dne. Založništva ne morejo več kriti stroškov za izdajanje dnevnikov, tednikov in mesečnikov. Na ta način prihaja ob kruh brez števila duševnih delavcev. Celotno močnejše podjetje krčijo radi draginje papirja posamezne rubrike, zlasti referate s umetnostmi, pregledne priloge itd.

Vse to vodi nemške intelektualce polagoma v socialno katastrofo. Kdo je to zakrivil? Nedvomno tisti, ki je hotel v svoji blodni domišljiji razširiti «Deutschlands Grenzen über die ganze Welt».

Darovi naših državljanov za gladne v Rusiji. «Beogradski Dnevnik» poroča, da se je nabralo doslej v naši državi za pomoč gladujočim v Rusiji: Odbor za pomoč gladujočim ruski deci je nabral 630.000 Din. Rdeči križ je nabral in odposlal 10.000 švicarskih frankov; od te vsote so bile otvorene v Saratovu kuhinje za 500 otrok. Odbor za pomoč gladujočim v Rusiji pa je nabral do danes preko 3½ milij. dinarjev in odposlal po dr. Nansenu 20 tisoč švicarskih frankov ter mnogo blaga in živil.

Priporoča se spedičlja

R. RANZINGER

Ljubljana — Jesenice. 33

Sprehod z lepo gospo

«Pri predstavi Valerieje Kratinove Vas nisem videl, lepa, žal, ne moja gospa.»

«Dobro ste videli, hvala Bogu, ne moj gospod: Takih reči ne hodim gledat.»

«Pa Vam je lahko žal: zamudili ste poldrugo uro uživanja lepote!»

«Dā, dā, čula sem: lepo dekle je buje — vsaj na odru. Gospodje so hvalile mnogo o njenih nogah... hm! ... o golih nogah... No, nas žensk gola plesalka ne more zanimati.»

«Tudi meni ni šlo za golost, nego za lepoto kretenj in hoje. Občudoval sem estetske efekte, ki jih nudi do skrajnosti kultivirano človeško telo, zdravo in zato lepo, v vseh možnih gibanjih, sklonitvah, počepih, iztegnitvah in legah. Užival sem poezijo, ki jo v graciji vseh človeških udov, rok in nog, trupa, vrata, celo bokov...»

«Kajpada, uživali ste zlasti poezijo bokov. Saj se poznamo! Haha! Baje so bila vsa kukala naperjena tja-kaj... Vam pa so etopile oči izpod čela kakor kuhanemu raku, haha!»

«Hudobni ste, gospa! Zakaj tudi moški niso same bestije... Zame je bil nastop Kratinove le nov dokaz, da je ne le obraz, nego vse telo zrcalo človeške duše, da se v kretanjah divno izražajo vsi odtenki občutja in misli, da smo pa vobče še strašno ubožni na teh izrazih in da je prav zato naše življenje tako sivo in prazno. Lahko bi bilo lepše, bogatejše... Prav žal mi je bilo, da se Slovenke niso živjele zanimala za Kratinovo: lahko bi se

česa naučile. N. pr. lepo hoditi, lepo kretati z rokami, lepo sedati in se obračati...»

«Kdo izmed moških se briga za to! Glavno jim je, da je ženska ljubezniva, ne preveč neumna, da ima vsaj za silo čeden obrazek in čim večjo doto.»

«Mogoče. A ne vsem. Marsikomu — med temi sem jaz — je gracija, lepota kretanj več. Iz estetike telesnih gibov, iz prožnosti udov, bogastva gest in mimike sklepamo — vsaj nekateri — na bogastvo in lepoto duše. Na harmonično kulturo telesa in srca! In navadno se ne motimo. N. pr. Vi, gospa...»

«O, jaz! Jaz nisem bosa plesalka, zato Vam ne morem imponirati.»

«Vi ste duhovita in graciozna: znate lepo hoditi, lepo se kretati, ker si ne prestano harmonično kultivirate telo in dušo.»

«Odkod to veste?»

«Vem. Citate, razmišljate, zahajate v gledališče, na koncerte, na razstave in — doma vsak večer telovadite.»

«Kdo Vam je to povedal?»

«Vem! Vsak večer telovadite na pol gola v svoji spalnici pri odprtem oknu...»

«Za Boga, pri zastrtem oknu! Menda se vendar v drugo nadstropje od nikoder ne vidi v mojo spalnico?»

«Žal, ne vidi se... Ampak vidi se na Vas uspeh Müllerjevega ali čigar-koli sistema: prožna sta, mladostna, zdrava, zato lepa... Žele bi si v Ljubljani le še šole s Dalcrozevim sistemom. Glejte tamle damo pred izložbo! Visoka, vitka, na dolgih, prav aristokratskih nogah; njen kostim je okusen v kroju in v barvi in njeno obnavalo gotovo prvovrstna marka...»

«Zdaj gre. Ali vidite: ah, ugodni vtisk

je mahoma pokvarjen! Stopa na pete... s prsti ploska po tleh... stopala obrača preveč ven... opira se le na kosti pred palci. Zato se drži tako leno in polomljeno! Zgornji trup sklanja preveč naprej, krivi se v križu in poveša glavo. Prav nič ni lepa... A zdaj, pozor! Zdaj pojde preko blatno ceste. Ej, kako se je vzpel! Bravo! Glavo pokonci, hrbet vzravnaj, vse telo napeto, a stopa kakor po peresih le po srednjem delu stopal... pete se ne dotikajo tal in prste obeh nog drži skupaj: krasna slika koncentracije in akcije! —

Takole bi morala hoditi vedno, da bi bila lepa brez prestanka. Glejte onole dekle! Preprosto oblečeno in preprosto obuto. Krasno gre! Prste drži sicer nekoliko preveč venkaj, a ne grbi se, ne maje se, ne mlati z rokami, ramena in boki ji niso trdi, trup je prožen in vrat ji drži glavo lepo pokonci.

A tamle damica v dresi za tenis. Rjava je, zdrava, vsa kakor iz samih mišic. A v čevlji brez peti! Zato gra grdo... Hajdi, mudi se ji na tramvaj! Teče, vidite, zdaj je lepa! Nagnila se je naprej, dvignila glavo, vleknila hrbtenico in teče po prstih! — Zdaj Vam bo jasno, zakaj je prav, da nosijo ženske na ulici visoke pete: te pete jih primorajo, da pazijo na svoje držanje, da se ne vlačijo leno po širokih petah in podplatih. Samo previsoke ne smejo biti te pete.

Vidite onole gospe? Predebela je za svojo nizko rast in ozke pete so zato preslabe za njeno pezo. Kako se muči reval! Svoja bujna stegna balansira s tem, da drži kolena narazen, stopa le po zunanjem robu svojih podplatov in

je zato obrabila pete le na zunanji strani. Zanj bi bile na ulici nižje pete dosti primernejše!

A tistale preveč vitka gospiča nasprotno. Njeno telo je skoraj brez mišic, zato se udaja v kolenih noter, da tvori z nogami idealen X, gležnji na nogah se ji zvrčajo takisto noter in njene previsoke pete so odrgnjene kajpak le na notranji strani. Tu treba telovadbe, da se ji okrepje stegna, bo ki, hrbet in gležnji. A pete si naj naroča za par centimetrov nižje.

Klanjam se, milostiva! Krasna žena, ne? Ampak ozrite se za njo, prosim! Brez strahu: kratkovična je, da ne razločuje tri korake za seboj... Ali ste videli? Mar ni škoda? V ramenih se giblje, trup se ji zvija in podaljšek hrbta ji niha... škandal... kakor brentasti kmetijski punčari... Zakaj? Pretesne čevljičke nosi... previsoke pete ima, in njen možiček je pač preveč zaljubljen v njeno bujno lepoto, da ji ne kritikuje zadnje plati in gosje hoje. Če bi ne bila kratkovična, bi se lahko sama opazovala pred zrcalom...

Prosim, ozrite se na desno — v kavarno! Ali vidite gospo koncem mize? Postojva, kakor bi se razgovarjala! — Ali je mogoče, da sedi dama takole v javnem lokalu? S takimle zadkom! S takimle stegni! Razkoračena — kolena navzdol — na vsaki strani stola meča in stopali opti na prste. Strašno! In pri tem še s komolcem leno opta na mizo! Pa temu pravijo še «lepi spoli»! — Pomislite, da bi ta ženska tekla! Ali da bi morala počeniti!

Ljubljankanke imajo že od nekdaj slovce, da so večinoma lepe. Tuji trdijo, da je v malokaterem enakem mestu toliko lepotic. Sicer so manjše ali

»srednje rasti. Junon je prav malo. Zlasti odkar se je priselilo toliko žen in deklet s Primorskega in Goriskega, črnk in zlatolask, med njimi nekaj prav visokih in rasnih krasotic, pa je Ljubljana naravnost bogata ženske lepote. Kratka krila so primorala Ljubljankanke, da so pozornejše na svojo obutev. Zeleti je le še, da bi nekatere postale pazljivije na svojo hojo in držanje... Naj bi jim bile Dunajčanke in Parižanke vzor!

Tam vidiš tudi na preprostih deklicah, kako treba ženski lepo hoditi. Trup iztegnjen (ne leno povešen), kolena napeta, kolena in pete skupaj, prsti ven, a ne preveč, teža telesa na vsem prednjem delu stopala, trebuh pritegnjen, prsi široko dvignjene in glava pokonci. K vsemu pa prijazno, veselo lice in odkrit pogled.

In obutev? Le za šport brezpetnike, za delo in potovanje nizke pete, za ulice, zabavišča in javne lokale visoke, a ne previsoke pete.

Kretnje? Mehke, okrogle, ne pre nagle in ne preširoke. Če sediš, kolena skupaj, meča vzporedno, nekoliko poševno tik pred seboj, hrbet raven ali prislonežen, komolce ob životu...

Prav nič bi ne škodilo, ako bi se naše žentvo — in predvsem moštvo — že po šolah učilo in poleg drugih predmetov tudi lepega vedenja, kulture in higijene telesa. V življenju je lep nastop polovica kvalifikacije! Včasih so nas, ki smo se učili plesati, profesorji gledali pisano. To so bili profesorji, ki si sami nikdar niso snažili nohtov in zob, ki so prihajali v razred v razhojenih s kravjakom onečednih škornjih s šušlami, včasih celo brez kravate, a navadno v umazanih kožljah

Kulturni pregled

Franjo Prešeren: Antologija

Uredio i predgovor napisao dr. Joža Glonar. «Narodna knjižnica». Zagreb. Cena 5 Din. — Kot 2. knjiga zbirke «Naši pjesnici», ki jo izdaja «Narodna knjižnica» v Zagrebu, so izšle izbrane Prešernove pesmi. Prvi zvezek je prinesel Preradovičeve izbrane pesmi, tiskane v cirilici, da bi bil hrvatski pesnik tem bolj dostopen srbski publiki. V istem založništvu so izšle tudi izbrane pesmi srbskega pesnika Branka Radičevića, tiskane v latinici, da bi bil tem lažje čitljiv nam. Takšna zbirka nam je bila zelo potrebna, ker jo potrebujemo posebno za šole; važna pa je tudi za široko publiko, da spozna vsaj najvažnejše zastopnike naše literature in njihova najboljša dela. Vsak zvezek ima tudi primeren kratek uvod in življenjepis pesnikov. Razume se, da v take antologije spadajo predvsem najboljše in najvažnejše stvari. V Prešernovi antologiji najdemo sledeče pesmi: Motto, Strunam, Pod oknom, Kam?, Mornar, Soldaška, Nezakonska mati, Pevcu, Zdravilo ljubezni, Smrt kralja Matjaža, Lepa Vida, Rošlin in Verjanko, Povodni mož, Ribič, Orglar, Gazela, Sonetje (4), Sonetni venec, Magistrale Matiju Copu, Krst pri Savici (uvod). Kdor le malo pozna Prešerna, se bo začudil, kaj delajo v tej zbirki «Smrt kralja Matjaža», «Lepa Vida» in «Rošlin in Verjanko», ki jih nimamo niti v nobeni slovenski izdaji. Smatramo jih za narodne in jih je Prešeren samo tu in tam popravil. V predgovoru ni niti besedice o tem, da te niso Prešernove pesmi in da jih pesnik sam ni sprejel v svojo zbirko. Namesto krasnih romanc (Turjaška Rozamunda i. dr.) nudi torej ta zbirka, ki bi morala podati najboljše Prešernove pesmi, tudi stvari, ki niso niti Prešernove niti po svoji obliki prvovrstne. Med sonete bi gotovo spadal vsaj sonet «Oj Vrba» in še marsikateri. Ker je v takih zbirkah prostor navadno ozko odmerjen, je treba tem bolj paziti, kaj se izbere. Dobro vemo, da se od južne strani rado gleda z omalovaževanjem na slovensko literaturo, zato je tem bolj važno, da ravno v takih zbirkah podajamo najlepše stvari. Izbrati iz Prešerna najlepše poezije ni težko, zato je tem bolj nepotrebno namesto njegovih del nuditi druge stvari. Ta antologija torej ni izbrana tako, kakor bi morala biti; ako hočemo iz nje spoznati delo našega pesnika.

Karel Čapek:

Iz življenja žuželk

Tako se imenuje najbolj senzacionalna češka komedija. Spisal jo je avtor v Ljubljani znane kolektivne drame «R. U. R.», Karel Čapek v družbi brata Josipa. Ze tretje leto se trudita,

da bi pridrla v široki svet s svojima originalnima dramama. Lani sta že našla pariško gledališče; vse je bilo pripravljeno za uprizoritev «R. U. R.». Nenadoma je uprava dotičnega pariškega gledališča zahtevala, naj ji Karel Čapek plača nekaj tisoč frankov za čast, da bodo Parizani gledali «R. U. R.». Čapek je to odklonil, in famozno pariško gledališče ni igralo češke drame! Čehi so bili po tem literarnem škandalu temeljito iztrežnjeni in razočarani. «Narod. Listy» so bili takrat napram Francozom po dolgih letih prvi odkritosrčni...

Zdaj poročajo, da se uprizori bratov Čapkov najnovejša komedija «Iz življenja žuželk» v Londonu. Radovedni smo, imajo li tudi Angleži gledališča, ki zahtevajo od avtorjev taničine za uprizoritev dram. Na Narod. divadlu v Pragi je dosegla komedija velik uspeh; zlasti široka publika je nad njo silno navdušena.

V komediji nastopajo metulji, cvrčki, govnači, hrošči, parasiti in mravlje ter se rogajo ljudem. Nekaj potepuh postopa po gozdu in opazuje njegovo življenje; leže pod drevesom in se zabava s tem, da posluša žuželke. Potepuhu je življenje ves in edini imetek in le želja, vse videti, ga goni po svetu. Ljubi cvetke, ptice, žuželke ter mu je vseeno, človek ali žival.

V prvem dejanju roje pisani metulji ter se šaljivo in ljubijo: preganjajo se, love, ujemajo in objemajo. Govore z nemim jezikom zaljubljenec ter s poljubi izpolnjujejo molk. Govnači, cvrčki in parasiti v drugem dejanju, so kakor moderni ali antikni kapitalisti, ki preko trupel svojih žrtv stopajo naravnost do cilja. Najmočnejša jim je ona hiša, ki je zgrajena na tujih lobanjah. V tretjem dejanju se bore mravlje za svojo državo. Nastopajo mravlje raznih vrst. Govnači valjajo smrdljivo kroglo in trdijo, da jim je to govno kapital, zlato, uteha, vsa sreča. Tako se brata Čapka rogata državi, vojski, delu, ljubezni, bogastvu, idealizmu in sploh življenju. Neka buba kriči v tej komediji neprestano, da se začne svet in zgodovina, šele ko se narodi ona. Vsa novi rod si domišlja, da se začenja prava kultura in umetnost šele z njim. Vse prejšnje ni bilo nič. Čapka se norčuje torej tudi iz mladostne nadutosti s hladnim pesimizmom in cinizmom.

Božo Lovrič, hrvatski pisatelj, kritikuje to anarhistično komedijo v zagrebški «Riječi»: «Obžalovati je, da avtorja nista položila v komedijo več toplote, več čustva za trpeče človeštvo. Kontemplacija je božanski dar, toda vsako stvar je treba gledati ne samo z očmi, nego tudi s srcem. Srce je ono, ki kamen budi iz mrtvila. Kjer bije srce, je dobro vsem, a zlasti dobro pesniku.»

Iz življenja in sveta

Mučeniki

Ekspedicija na Everest, najvišji vrh Himalaje, se letos ni popolnoma posrečila, a vzbudila je zanimanje za tamošnje ljudstvo. Dr. K. Boeck pripoveduje v svoji knjigi «Im Banne des Everest», ki je izšla pravkar pri H. Haeselu v Leipzigu, čudovite doživljaje v Nepalu v osrednji Himalaji. Prišel je v kraje Gorkhov, ki so bili Evropejcem neznani. Videl je tempel

brahmanov s peteroglavi in lingamom in bogom modrosti, ki ima glavo slona. Tu se zbirajo trume pobožnih romarjev in prostovoljnih mučnikov spokornikov. Po mestih so taki verski norci nemogoči, ker jih britska indijska vlada preganja in se jim Evropejci le smejejo. Zato so se zatekli v notranjost dežele pod Himalaji. Tu je videl Jude (Hindu), ki stois noč in dan sklonjeni k tlem; z rokami se zapličejo v prst, lasje jim vise čez obraz. Ro-

marji jih pitajo. Drug spokornik stoji na eni nogi; drugo nogo si je uprl ob koleno stoječe noge. Nekateri leže na deskah, iz katerih mole žebli, nekateri se dajo obešeni za noge nihati, nekateri leže na žerjavici itd. Neka Indijka je poleti v najhujši vročini čepela med peterimi ognji podnevi, a je stala do vratu v vodi ponoči. Nek Jogi Gosain Prampuri je stal 12 let nepremično na istem mestu, 12 let je držal obe roki neprestano kvišku, končno se je dal nad dve uri obesiti za noge in nihati nad ognjem ter končno nad dve uri zakopati v pesek. Potem so ga odkopali in je zopet čisto zdrav. Dr. Boeck smatra te čudake deloma za verske fanatike, deloma za profesionalne berače. S trenajo se utrdijo do neverjetnosti ter se navadijo, da ne dihaajo in ne jedo in ne pijo dolgo časa. Ljudstvo pa jih ima za svetnike.

Italijanske srajce

Kdo ve, odkod je nastal zdevček «Ljubljanska srajca»? Mar so nosili Ljubljančanje posebne vrste srajc? Ali jih drugi sploh niso nosili? — Po Italiji so zdaj srajce znaki programov in strank. Rdeče srajce nosijo Garibaldinci, črne srajce z mrtvaškimi glavami nosijo fašistovski črnosotenci, nacionalni modre srajce, liberalci rumene in bivši kobaridski junaki khaki srajce. Kdor je v Italiji «opredeljen», t. j. kdor ima kako prepričanje, nosi srajco posebne barve ali kak znak ali vsaj barvast robec. Znakov po gumbcih in na verižkah za ure je neštivilno. V Italiji je danes še huje, kakor je bilo v Avstriji pred vojno. Takrat smo morali kupovati znake za preskrbo ranjenec in vojnih sirot. V Italiji pa mora vsak pravi patrijot poleg znakov nositi še srajco posebne barve. Srajca ljudi diferencira in militarizira ter karakterizira. Greš po cesti in ti kar miglja od samih barvastih srajc. Srajce se med sabo seveda grdo gledajo, včasih psujejo, včasih celo stepajo. Prav pisano je torej dandanes po laskih mestih. Ker pa je Italija mati vseh teh junaških srajc, mora sama nositi vse barve vseh teh najrazličnejših srajc. In tako nosi zdaj uboga Italija srajco harlekinsko.

Ptiči, ki se smejejo

Pravijo, da se nekateri ptiči smejejo, n. pr. utva, gos in lastavica iz vrste, ki ima pridevek «smejoča se». Posebno razločno se smeje avstralski rjavi Kraljevski ribič ali Kockaburra. Ta ptič je baje pravi komik avstralskih goščav in gnezdi najrajši blizu človeških naselbin. V angleškem listu piše o njem Albert Dorrington, da mu pravijo domačini «Jaky», t. j. Jakec ali tudi ura. Ta Jakec je namreč živ budnik, ki zbija ljudi z glasnim smehom. Smeh tega ptiča je naravnost nalezljiv. Vsa se smeje, ko ga zasliši. Dorrington je videl dva dvorja, ki sta se pri delu sprla in se začela metati. Dva Jakeca na drevesu sta se jima tako smejala, da sta se začela smejeti tudi delavca ter se smeje pobotala. Kockaburra je velik sovrag strupenih kač in hkratu zaščitnik malih ptičev, kadar gnezdi. Pisatelj je slišal kosočko plašno čivkati; naenkrat je planil Kockaburra na plažico se kačo in jo oključal. Ta ptica je po barvi neznatna, leti bliskovito in je neverjetno pogumna. Kačo popade, zleti ž njo visoko v zrak in jo vrže na tla, da se pobije. Če kača še ni mrtva, jo vrže opetovano dotle, da pogine. Dorrington pripoveduje, da je neka mati pustila na verandi svoje dete z mlekom. Strupena kača je začutila mleko in

prilezla k otroku. Očila se je okoli steklenice in otroka. Kockaburra so to opazile, planile na kačo, jo odnesle v zrak in jo vrgle na tla, kjer so jo do smrti izključevale drug Kockaburra, ki so nanjo na tleh čakale. Tako je ta smejoča se ptica ob enem prijatelju ptic in človeka v avstralskem pragozdu.

Pomlajenje in opiče žleze, kabaret in politika

Kabaret v Ljubljani? Doslej smo imeli z njim le še slabše skušnje, kakor s humorističnimi listi. Vsi so bili spočetka neslani, potem pusti, nato surovi, končno dolgočasni. Prof. Cvijič nas je nedavno na predavanju v Pragi označil kot izrazito lirsko pleme med Jugoslavlani. Kdo naj pesni za kabaret, kdo komponira? In kdo naj nastopa? Domačinov niti za dvoje stalnih gledališč nimamo dovolj. A tuji? Kabaretna humor in satira sta eminentno lokalnega značaja, ki ga pravilno in uspešno izraža le domačin. Dober kabaret zahteva le prvovrstne sile. In ženske morajo biti ne le izvrstne pevke, dovršene plesalke, imenitne igralka, nego tudi zunanje — na višini. In končno: ali ima Ljubljana dovolj publike za kabaret? Troje gledališč, dvojje kinov, veriga koncertov, veselic in plesov menda začasno zadošča Ljubljani v današnji druginji...

Niti v Parizu niso več s kabareti zadovoljni. Kabaretni pesniki so postali neslani. Pravih «šlagerjev» ne najdemo. Političnim zafrkacijam se že nihče več ne smeje. Anglija, Lloyd George, boljševiki, orijent in Kemal paša ne zanimajo nikogar. Poincaré je vrhu vsega še prepovedal žaliti zveznike. Nemčija je ogledana do kosti in cunj. Končno so našli snov, zove se dr. Sergej Voronov, ruski vodja eksperimentalne kirurgije na Collège de France. Njegova specialiteta je pomlajenje živali

in ljudi. Vzbrizgava jim žleze, ki jih jemlje opicam. Zato je danes dr. Voronov tako slovit, kakor igralka, ki je stala v središču poslednjega škandala. Glavno je, da se Pariz smeje; kdor zna zbuditi smeh, je v Parizu slovit. Tudi to se je dr. Voronovu posrečilo. Te dni je imel predavati o svojem izumu pred kongresom francoskih kirurgov. A dr. Voronov pa je svoje predavanje poprej objavil. Zato je kongres odklonil poslušati znova isto, kar je že natisnjeno. Dr. Voronov je protestiral, češ, da predavanje ni objavil, kirurgi pa so sikali in kričali, da mu ne verjamejo. Tedaj jim je zabrusil dr. Voronov v obraz najhujšo psovko, ki jo ima v svojem slovarju doktor pomlajenja, namreč: «Vi starci!» In s porogljivim nasmehom je odšel s kongresa; spremljal pa ga je mlad človek, ki je bil 75 let star Anglež. Njega je dr. Voronov baje tako pomladil z opičjo žlezjo!

Naslednjega dne je bil škandal po vseh pariških listih. In v soboto je dr. Voronov predaval vendarle v nabito polni dvorani. S triumfom je predstavil svojega pomlajenega angleškega starca. Med poslušalci je bilo mnogo dam in damic, ki so se prav posebno zanimale za dr. Voronovovo izum in za opičje pomlajevanje žlez. Zlobni «Echo National» poroča, da je Poincaré imenoval dr. Voronova za gladaliskga zdravnika «Comédie française» z naročilom, da mora ansambl pomladiti. Drug list poroča, da je Poincaré naročil pomladiti francoski senat. Tretji trdi, da je Clemenceau ogorčen odklonil dr. Voronovo ponudbo, da ga operira. «Matin» pa dokazuje, da je ruski čudotvorec Franciji odevč, kajti že pred Voronovim je mnogo Francozov doseglo 150 let. Kalpada so zdaj kabaretniki srečni. Gotovo je, da bi bil dr. Voronov v Ljubljani dobrodošel zaradi opičjih žlez. Vsa pri nekaterih politikih!

Gospodarska vprašanja

Valutna skupnost med Jugoslavijo in Češkoslovaško

Vprašanje valutne skupnosti med Jugoslavijo in Češkoslovaško, ki se je pred kratkim sprožilo, je povzročilo v našem češkoslovaškem časopisu različne kritike. O tem vprašanju je med drugimi objavil dr. Pavel Szende, nekdanji madžarski finančni minister, v «Zagreber Tagblattu» svoje naziranje. Na ta članek odgovarja G. P. R., beograjski dopisnik «Prager Presse», v štev. z dne 17. t. m. z zelo zanimivimi izjavami, h katerim pripominja uredništvo, da bo svoječasno zavzelo o gornjem vprašanju primerno stališče. Najprej članek drja. Szendeja, ki vsebuje v glavnem sledeče:

«Dr. Szende ugotavlja predvsem, da je stalno naraščanje dinarja vzbudilo vprašanje, ali bi ne bilo mogoče, da se med češkoslovaško krono in dinarjem vzpostavi tesnejša zveza. Češkoslovaški finančni minister Rašin se je izrazil o tem zelo ugodno, jugoslovanski pomočnik finančnega ministra Playšić pa je šel še dalje in vidi valutno unijo obeh zveznikov, celo valutno unijo Male antante, v območju možnosti.

Gosp. Szende izvaja nadalje, da je valuta predvsem narodnogospodarsko in šele potem finančnotehnično vprašanje. Tečaj devize je navadno izraz gospodarskega položaja, trgovinske in plačilne bilance države, njegovo naraščanje in padanje je torej odvisno od izpremembe teh činiteljev. Izza vojne se je pogostokrat zgodilo, da valuta ni bila točna sli-

ka splošnega gospodarskega položaja. Pri takih prilikah so prišla finančno-ohranična sredstva (omejitve prometa z devizami, intervencijski nakupi in prodaje itd.) do večjega pomena.

Valutna skupnost, ki se snuje med Češkoslovaško in Jugoslavijo, se more začasno posluževati le takšnih tehničnih sredstev. Jasno pa je, da se učinkovanje takih sredstev ne sme previsoko ceniti. Če poslabšanje gospodarskega položaja izsili padec valut, odpovedo večinoma tehnične mere.

Trajen učinek bi imelo, ako bi Češkoslovaška dovolila Jugoslaviji večje posojilo. Vsako inozemsko posojilo je identično z zboljšanjem plačilne bilance in s tem povzročeno zboljšanje valute je zato realne vrednosti. Vendar se ne sme pozabiti, da se ta zdravilni učinek pokaže šele potem v polni meri, če se vrši med upniškimi in dolžnimi državami zivahen blagovni promet: kajti samo tako more dolžna država poravnati tako obresti kakor tudi amortizacije z blagovnimi pošiljatkami. Dandanes, v dobi izvoznih in uvoznih zabran, tega učinka ni opaziti. Inozemsko posojilo učinkuje šele takrat brezpogojno ugodno, ako je dano v stabilni valuti. Naraščanje češkoslovaške krone je zelo verjetno, njeno nadaljnje omahovanje očitno. V slučaju posojila bi bila zato ušoda dinarja zapletena v valovita gibanja češkoslovaške krone, kar bi jugoslovanske valutne probleme znatno kompliciralo.

Zaenkrat smatramo vsako valutarično skupnost, ki bi se hotela izvesti s teh-

brez manšet! Ti profesorji so mrzili dijakke, ki so bili okusno oblečeni in so se vedli lepo; a protežirali so zanemarjenje in okornežje, zato pa prihlajenje guleže. Ti «vzorniki» so v življenju utonili ter ne igrajo na nobenem polju nobene vloge; mi leni «gizdalini» pa smo brez izjeme koristni člani družbe.

Harmonija v kulturi duha in telesa je idela nove dobe. Gdč. profesorica Kratinova se je pokazala duhovito, globokočutno in globokomiselno, a tudi po telesu krasno, zdravo, nepopisnih gracij bogato damo. Ženska XX. veka! Zelel sem si, biti tako harmonično kultiviran možiki.

«Doma sem. Hvala za predavanje, gospod profesor! Toda na najinem sestanku ste govorili ves čas le o drugih ženskah, ste občudovali le druge ženske...»

«Vsega je kriva le Vaša zloba, gospa... Z Vami govoriti o Vas in občudovati Vas pa znam — to vendar veste — le v Vašem budoarju. Naj grem torej z Vami, da Vam povem...»

«Mož soproj se vrne vsak čas...»

«Torej popoldne —? Ob —?»

«Ob 3. A predavali mi ne boste!»

«Prišegam: molčal bom in oboževal!»

Poljub na roko, poklon, nasmeš... «Na svidenje!» — — —

Entoutcas.

Jenufa

Opera iz moravskega kmetijskega življenja v treh dejanjih. Dramo spisal Gabrijele Preissova, godbo zložil Leoš Janaček.

Gabrijela Preissova, odlična češka pisateljica, ki je napisala med drugim tudi «Koroške povesti» iz življenja naših ro-

jakov ter je pri vsaki priliki v dejanjih dokazala svoje prirčno in živo zanimanje za Slovence, je avtorica opernega besedila. Ni ga napisala v operne namene. Leoš Janaček je vzel njeno dramo «Njena pastorka», tu pa tam dialog skrajšal, nekaj prizorov združil ter na tak tekst v prozi zložil godbo.

Drama je naturalistična, zelo močna, in naturalistična in močna je tudi glasba. Janaček izbaja s stališča, da je govorica že sama na sebi ritmizirana glasba, in da opera ne sme biti nič drugega, nego glasbena drama. Ljudje ne govorijo v verzih z gladkimi rimami, dasi se tudi rima čisto vsili celo v vsakdanjem pogovoru. Zato je nezmislno, da se poje na odru v čisto realistični ali naturalistični operni drami v rimanih kiticah.

Kakor je češki skladatelj Karel Neumann uglasbil Schnitzlerjevo dramo v prozi «Ljubimkanje», tako je Janaček ustvaril iz «Njene pastorkinje» Gabrijele Preissove opero, ki je čustvu modernega dramatika tem bližja, ker je naravnejša od nasilno rimanih romantičnih neverjetnosti. «Jenufa» se godi dandanes, med moravskim kmetijskim ljudstvom; značaji so risani krepko, po resničnih tipih in resničnem dogodku. Pisateljica je dejanje le umetniško zaokrožila in zaključila ter dejanje psihološko utemeljila.

Tolstega «Moč teme» in Preissove «Njena pastorka» sta si sorodni drami. V obeh umore otroka in v obeh se skesani krivec sam obtožuje zločina. In z enakom globokim sočutjem odhaja gledalec od obeh predstav. Seveda s tem ni rečeno, da je Preissova posnela Tolstega. Življenje se ponavlja in človeštvo doživlja iste tragedije in burke v raznih stoletjih in krajih. Razvoj dejanja, moti-

* V Ljubljani poznamo to dramo in opero!

vacija, potek in značaji v «Njeni pastorki» so tudi čisto svoji, zajeti iz globokega poznanja moravskega češkega kmeta.

V sredini dejanja stoje cerkovnica vdova Buryjevka in njena pastorka Jenufa ter bratranca Steva in Laca. Cerkovnica je občespoštovana, ponosna, energična žena, ki silno ljubi Jenufo in pazi na njeno čast. Lahkomiselni Steva, rojen babnik, ima razmerje z lepo Jenufo, Ljubi pa jo le zato, ker je najlepša na vasi in je njen obrazek prav posebno krasen.

Jenufa je noseča in trepeta, da bo Steva potrjen za vojaka. Potem bi bila poroka nemogoča in njena sramota bi prišla na dan. Toda Steva ne vzamemo k vojakom. Pijan se vrne z nabora z godci, bahari, kako noro vsa dekleta za njim, bodočim minarjem, in zatrjuje znova, da ljubi Jenufo le zaradi njenih gladkih lincev.

Cerkovnica izjavlja, da mu Jenufo sploh ne da za ženo, ako se ne odvdi pijančevanja. Le ako se tekom enega leta ne upijani več, sme priti po Jenufo. Toda Jenufa mora z njo iz milna takoj domov, da ne poreče kdo, da se mu deklet nastavlja in ponuja.

Stevov starejši bratranec Laca v divjem srdu nalašč prereže Jenufino lice. Pokazi ji lepoto za vedno.

Jenufa prizna cerkovnici, da je noseča. Cerkovnica, vsa zbegana, pripoveduje po vasi, da je odšla Jenufa na Dunaj delat; v istini pa ima nesrečno skrito v svoji kamri. Ondi Jenufa rodi slabotnega dečka. Laca prihaja obiskovat cerkovnico in se z njo pogovarja o Jenufi, iz vsega njegovega govorjenja postane jasno cerkovnici in iz kamre prisluškajoči Jenufi, da Laca globoko ljubi Jenufo. Samo zato ji je pokvaril lepoto,

da se izkaže plitkost in neznačajnost Stevova.

Cerkovnica pa še vedno upa, da Jenufo vzame vendarle Steva. Nikdar ga ni blizu. Pozove ga torej k sebi in mu pove, da mu je Jenufa rodila sinčka. Steva pa izjavlja, da se je medtem že zaročil z rihtarjevo Karolko, kajti Jenufa s pokvarjenim licem ne mara več. Tudi mu je prerisna, prestroga, in boji se cerkovnice, ki mu bi bila preveč huda tašča.

Cerkovnici se je podrl svet. Strašna sramota grozi Jenufi in njej. Ves svet se bo smejal njenemu nekdanjemu ponosu, a Jenufa od žalosti in sramote gotovo umre. Iz skrbi, boleti in ogorčenosti se zmede cerkovnici. Jenufi da piti moka, da trdo zaspi, vzame nebolgjenčka ter ga odnese na zamrznjeno reko. Huda zima je! Otroče potisne pod led...

Ko se vrne, reče Jenufi, da ji je sinček umrl, medtem ko je ležala več dni v vročinski nezavesti. In še to ji pove, da se je Steva zaročil s Karolko ter da je torej za njeno čast edina rešitev — Laca, ki jo vroče ljubi. Obupana Jenufa pristane, kaj vidi sama, da je Laca poštenjak, ki jo ljubi že dolgo.

Dva meseca nato se odpravljata Jenufa in Laca na poroko. Prav ko ju hoče cerkovnica blagosloviti, zadoni od reke krič: delavci so našli pod ledom smrtno detel Jenufa plane, hiti k reki in spozna svojega sinčka. Ljudstvo jo psuje in se zgraža nad njo. Cerkovnica pa prizna, da je ona morilka iz ljubezni do Jenufe, iz strahu za svojo in njeno čast. Karolka odsluži Steva, ki je kriv vse nesreče, Laca pa objame Jenufo, češ, z ljubeznijo premagata vse. Rihtar odvede skesanega cerkovnico, ko ji je Jenufa odpustila zločin iz ljubezni. Iz ljubezni sta grešila Jenufa in cerkovnica, in iz ljubezni jima odpustimo.

Ze drama sama priklepa nase poslušalca. Janaček pa je napisal glasbo, ki silni vtis le še stopnjuje. Dne 26. maja 1916. je Narodni divadlo prvič uprizorilo «Jenufo». Uspeh je bil kolosalen. Janaček, dotlej neznan glasbenik v Brnu, je zaslovel hipoma kot genijalen modern slovenski skladatelj. Poslej so se začeli zanimati za njegove skladbe tudi v tujini ter jih izvajajo na koncertih. Tudi dunajska Dvorna opera je uprizorila «Jenufo». Ko pa se je pokazalo med vojno, da hočejo Čehi svojo neodvisno državo, so «Jenufo» Dunajčanje bolj kotirali, in izginila je v arhiv.

Stiri reprezentativne nacionalne opere imajo Čehi: Smetanovo «Libušo», Smetanovo «Prodano nevesto», Kovačovičeve «Psolavce» in Janačkovo «Jenufo». Sedaj spoznamo tudi Slovenci že tretjo...

Ko smo se pomladili leta 1918, udeležili jubileja «Narodnega divadla», smo želi prvič tudi «Jenufo». Sedel sem v loži z nežno mlado gospo, ki je leto nato umrla, in z njenim možem. Ga. Gabrijele Horvátova, nekdanja naša mezzopianistka, je bila v petju in igri izvrstna cerkovnica. A godba je nenavadna, dokaj težka, vsa faktura izredna. Napeto sva poslušala z gospo ter uživala... Toda g. soprog!

Nič mi ni šlo v uho in razumeti ni mogel te nove glasbe. Godrnjal je, se jezil, končno se je ogorčen umaknil v ozadje lože: «Rajši nekoliko zadremaj!» — Sredi drugega dejanja pa je poslušnil, se začel znova zanimati, končno je strmel na oder. Ob zaključku II. dejanja je že navdušen ploskal. Ko pa smo odhajali iz gledališča, je vzklikal: «Velikansko! Tako me ni prišla še nobena opera!»

Bil ni muzikalen izobraženec, a Janaček ga je bil premagal in osvojil!

V Moskvi

Junija 1922. I.

Potovanje od Petrograda do Moskve po Nikolajevski železnici je po naših pojmovih vrednosti denarja precej drag sport. Takrat devet milijonov, danes bo menda že trikrat devet. Za vozni listek je potreben denar, še bolj pa krepki živci potnika. Ob štirih zjutraj sem se napotil po petrogradskih ulicah, stopil sem v dolgo vrsto čakajočih in stal do dveh popoldne, ko so odprli mestno železniško blagajno. Kupil sem listek, pa še številko vagona so navedli. V srednji Rusiji je zdaj red, vlaki vozijo normalno. Poslovil sem se od Pitera, ki je impozantna priča ruske preteklosti, četudi je položila revolucija svojo težko pest nanj. Med potjo desno in levo neskončna jezera. Povoden je uničila letošnja žetov v večjem delu treh severnih gubernij.

V Moskvi je prišlo kot pri nas. Gosta megla je dušila veliko mesto, ledena burja je podila zoprne kaplje v obraz. Sploh je Moskva zoprnno mesto, vsaj meni se zdi. Izgleda kot ogromna pajčevina. Sredi mreže sedi pajek - Kreml, okrog se vijajo množični bulvarji, ti zopni obroči, ki lahko spravijo človeka ob pamet. Hodiš celo uro, dve, tri, pa si zopet tam, kjer si bil. Počez pa je raztegnil pajek - Kreml dvanaest dolgih mršavih nog in trikrat dvanaest okrnjenih nožic. To mrežo moskovskih ulic je presekala kača — reka Moskva, ki se vije dolgočasno semintja.

Črnogorec v Petrogradu mi je dal naslov Črnogorca v Moskvi. Obiskal sem ga. Pravil mi je nekaj o Črni gori, ki bo zopet velika in svobodna, bil je razburjen, gestikuliral je. Zunaj je bilo mrzlo, rad bi bil prenočil, pa nisem. S Črnogorcem se nisva razumela. Ob poznuri sva šla vsakebilo.

Veliko mesto, sam z dvestopideset tisočakom v žepu. Kam? Prenočiti! Tam ga ni. Hotelov ni, imajo nekaka skupna prenočišča, ta pa so dostopna le sovjetskim uradnikom in političnim agitatorjem z «meterskimi mandati». Sklenil sem prenočiti na kolodvoru. Na kolodvoru krik, šum, kletve, beganje, jok umazanih in raztrganih otrok. Pometač podi z veliko metlo pestro množico moških, žensk in otrok z ogromnimi vrečami iz čakalnice. Izpodil jih je, zaklel, pljunil in zaklenil vrata za seboj. Nekateri so mrmrali, drugi kleli, tretji grozili delavsko-kmečki vladi, ki jih goni v dežju in mrazu na ceste, kmalu sta jih premagala ruska potrpežljivost in človeški spanec. Utihihli so, zvilili se med umazane vreče in zaspali.

Vrnil sem se v mesto. V žepu je ostal srebrni rubelj — osemstotični sovjetskih rubljev. Polnočna ura, mesto spi. V Mjasniški ulici sem stopil v vežo neke hiše. Vratar me je sumljivo pogledoval od vseh strani. Zunanost mi je bila res sumljiva.

«Kdo si? Kaj iščeš ob tej pozni uri?» se je zadržal name.

«Prenočil bi rad, tu v veži, na stopnicah, samo, da se umaknem dežju in burji. Srebrni rubelj vam dam.»

«Marš na cesto, potepuh! Kradel bi rad, ubijal? Poznamo take nočne »ptičke!« Da sem potepuh, bi mu bil plačal na mestu.

Napotil sem se dalje. Stopil sem v drugo hišo. Isti sprejem. V tretji isti. Končno sem zlezal na glavni pošti v kotichek za vrati in drhtel do jutra. Zjutraj na pot. Centroevek — centralni urad za izseljence. Komunist-Madžar me je nadržal prav po mongolsko: «Jugoslovancem ne pošiljamo domov. Moskva ne dovoljuje.» Po večurnem tavanju sem slučajno naletel na narodni komisariat za notranje zadeve. Slučajno, ker nikdo ne ve zanj, ali pa noče povedati. O prepovedi glede Ju-

goslovancem tu niso vedeli ničesar. Debelo so me pogledali, ko sem jim povedal, da me iz Petrograda niso pustili domov. Dobil sem listek, na katerem je bilo označeno zbirališče vojni ujetnikov in se napotil po mestu.

Iskal sem ta nesrečni «Zemljanoj val», ulico, kjer so stanovali ujetniki, dve uri. Končno se me je usmili trdosrčna usoda. Stara, trinadstropna hiša. Na dvorišču sede trumoma in posamezno sključene figure. Raztrgane avstrijske uniforme, lica izsušena, oči udrt. Sedemletno nečloveško trpljenje je ugonobilo te nesrečne žrtve mednarodnega sovraštva in ubijanja. Tavajo kot strašne sence, kot žive priče človeške podivjanosti.

V sobi lesene postelje. Leže moški, ženske in otroci, po štirje, po pet na eni postelji, drugi hodijo semintja, tretji igrajo karte, četrti se pripravljajo. Čehi dele bel kruh in mesne konzerve — dario trgovske delegacije, pomoč omagajočemu na štirinajsti postaji križeve poti. Avstrijci so dobili nove obleke in koške slanine; tudi zanje skrbi država, čeprav je sama v gospodarskih nevarnostih. Nemci stopajo ponosno v svojih novih narodnih čepicah, gladijo in ogledujejo nove uniforme, grizejo «cvibak» in suho svinjsko meso. Nemec ostane Nemec. Madžari preklinjajo svojo in rusko vladu, Jugoslavlani jim pomagajo. Nesrečni med srečnimi nimajo koške kruha, da ožive oslabele moči na poti v domovino.

Administracija je komunistična. Nemci in Madžari se šopirijo med lačnimi nacionalnimi brati, gonijo jih na delo, zmerjajo, kradajo administrativnim potom hrano in obleko, ki je namenjena ujetnikom, teži jih misel, da drugi potujejo v domovino, samim pa je pot k svojim dragim zaprt. Komunisti so vsemogočni in vendar nezadovoljni. Vidi se jim na obrazih.

Če smo si ogledali vsaj približno življenje v Petrogradu, je težko pove-

dati kaj novega o današnji Moskvi. Podrte hiše v Moskvi sicer niso tako pogoste, vendar nisem videl nobene nove stavbe ali popravljene stare hiše. Vprašanje remonta stoji v Rusiji na zadnjem mestu. Ni časa, zunanja in notranja politika je bolj potrebna remonta kot podrte hiše. Zivahno pa je to veliko mesto! Politična mrzlota tekmuje s trgovskim vrvenjem. Ljudje polemizirajo, trgujejo in politizirajo, predvsem pa pazijo, kaj se godi na zapadu.

Zapadna Evropa! Tja so obrnjene oči vodilnih krogov sovjetske zunanje politike, tja teče zlato in briljanti iz pravoslavnih cerkev, potujejo brošure in proklamacije, tajni agenti in diplomati, od tam pa prihajajo vesti. Včasih neresnične, večkrat resnične, vedno pa z neverjetno naglico.

Danes se je nekaj zgodilo v Berlinu, jutri v Moskvi; včeraj je govoril Lloyd George, jutri kritizira Steklov v uvodnem članku «Pravde» ali «Izvestij VCIK», danes so napovedali delavci stavko nekje v zakotnem mestu Italije, jutri jih pozdravlja vsesruska strokovna zveza.

Dva aparata sovjetskega mehanizma funkcionirata z neverjetno preciznostjo. Črezvičajka s svojo bogato mrežo političnih agentov in «Rosta», ruska radio-postaja, ki ima tako nežno uho, kot noben zapadnoevropski detektiv.

Posebnost Moskve so trgovske delegacije zapadnih držav. Kaj počneja ta «capo» ali «predseda» s svojimi množičnimi tajniki, podtajniki in celo armado vsakovrstnih šefov, še danes ne vem. V češki delegaciji sem videl polno skladišče ameriške moke, sladkorja, mlečnih konzerv in druge ropotije, ki pa z zunanjo trgovino med obema državama menda ni preveč v sorodu. Pri Italijanih pa še tega ni. Imajo lepo palačo, celo državno zastavo so izobesili, ki kolje oči mimoidočih komunistov, vsi so «signori», vsi «ca-

valleri», vozijo se z avtomobili po mestu, in to je menda vse. Visoka valuta je vsemogočna.

V juniju je v Moskvi kipel. Sočili so social-revolucionarje. Komunistična stranka je postala neverjetno agilna. Mitingi, shodi, demonstracije, resolucije, protesti, vse te posebnosti revolucije so bile na dnevnem redu. Revolucionarno sodišče je moralo podpreti svojo «revolucionarno vest» s političnim prepričanjem delavstva. Zato pa so morali delavci protestirati proti socializmu, ki so sedeli na obtožni klopi.

«Morali», sem dejal in bom takoj dokazal. Tudi mi, ujetniki, smo protestirali. Zbrali so nas na dvorišču stare hiše, nastopila sta dva govornika, komunisti. Nemec in Madžar, govorila sta o političnem alfabetu, o stvarih, ki jih opevajo vrabci na sovjetskih strehah, končno je tretji komunist razglasil resolucijo, v kateri zahteva pred odhodom v domovino, naj revolucionarno sodišče neusmiljeno kaznuje izdajalce proletarijata, krvočrneže in ubijalce ruskega delavstva itd. Tudi «živio revolucija» je bilo na koncu. Mi smo molčali. Prazen žledolodni kriči «živio». Predsednik je vprašal: Kdor je proti tej resoluciji, naj dvigne roko! Roke se ne dvigajo! Življenje, če tudi golo, je vendar življenje, in nihče ni hotel z nedolžno gesto roke odpreti podzemna vrata gostoljubne črezvičajke. Tako je bila tudi naša resolucija soglasno sprejeta in izročena predsedniku sodišča.

Nato so nas uvrstili kot šolarčke v red, komunisti so prišli z rdečo zastavo in odšli smo po mestu — demonstracija vojni ujetnikov! Med potjo se je procesija tajala, kdor je mogel se je izmuznil, rdeča zastava je ostala s komunisti sama. Ni čudno, da sta obupala Vandervelde in Rozerfeld, dokazi krivde so bili preveč očitni. Svetovnoznana advokata sta odkarila iz Moskve še pred koncem procesa.

Šah

Povodom profesorovega kongresa pričetkom meseca septembra t. l. se je mudil nekaj dni v Ljubljani šahovski mojster prof. dr. Ludvik Asztalos iz Sarajeva. Igral je tedaj celo vrsto jako zanimivih in duhovitih partij z dr. Mil. Vidmarjem, razun tega pa ga imajo tukajšnji šahisti v prijetnem spominu izza sijajne simultanske produkcije, ki jo je alternujoče z dr. Vidmarjem izvedel v «Narodni kavarni» dne 9. septembra t. l. proti 29 nasprotnikom (+26, —2, remis 1). Videli ga bomo še večkrat med nami in zato ne bo odveč, ako objavimo nekoliko posebno lepih njegovih iger, da slovenski šahovci pobliže spoznajo tudi tega velikega jugoslovanskega mojstra. Naslednji dve zelo dobri partiji je igral na mednarodnem turnirju, ki se je od 3. do 19. avgusta 1918. vršil v Košicah. Priporil si je bil tedaj 5. danilo (ogrski mojster R. Réti je bil prvi, hr. M. Vidmar drugi zmagovalce).

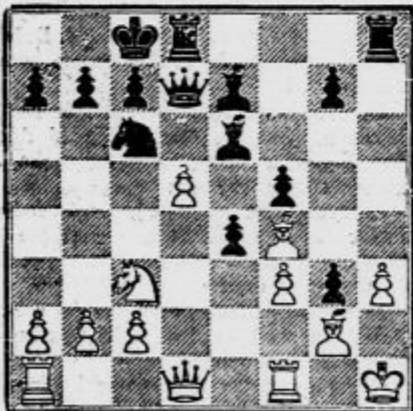
Dunajska igra.

Košice, 8. avgusta 1918.

Beli: J. Micea. — Črni: Prof. A. Asztalos.

- | | |
|---------------|-----------|
| 1. e2 — e4 | e7 — e5 |
| 2. Sb1 — c3 | Sg8 — f6 |
| 3. g2 — g3 | d7 — d5 |
| 4. e4 — d5: | Sf6 — d5: |
| 5. Lc1 — g2 | Le8 — e6 |
| 6. Sg1 — e2 | Sb8 — e6 |
| 7. d2 — d3 | Lf8 — e7 |
| 8. 0 — 0 | h7 — h5 |
| 9. h2 — h3: | Dd8 — d7 |
| 10. Kg1 — h2 | f7 — f5 |
| 11. d3 — d4: | e5 — e4 |
| 12. Se2 — f4: | Sd5 — f4: |
| 13. Lc1 — f4: | 0 — 0 |
| 14. f2 — f3 | h5 — h4!: |
| 15. d4 — d5 | h4 — g3!: |
| 16. Kg1 — h1: | ... |

Položaj po 16. potezi belega:



- | | |
|---------------|-----------|
| 16. ... | g7 — g5!: |
| 17. Lf4 — g3: | f5 — f4! |
| 18. d5 — e6: | Dd7 — e6: |
| 19. Dd1 — e1 | f4 — g3: |
| 20. De1 — g3: | Le7 — d6 |
| 21. Dg3 — e1 | Le6 — h3: |
| 22. Sc3 — e4: | Lh3 — f5+ |

- | | |
|--------------|------------|
| 23. Kh1 — g1 | Ld6 — h2+ |
| 24. Kg1 — f2 | Dc6 — c2!: |

Beli se vda.

Opombe:

- Nato pride črni do napada. Beli naj bi bil potegnil 8. f2 — f4 z močnim napadom.
9. h2 — h4 ni šlo zaradi 9. ... g7 — g5.
- Na 11. f2 — f4 bi lahko sledilo 11. ... h5 — h4.
14. ... e5 — f4: 15. Dd1 — f3: Dd7 — d4? ne gre zaradi 16. Sc3 — b5.
- Na 16. Lf4 — g3: dobi 16. ... f5 — f4 in 17. ... Le6 — h3.
- Najboljše. Napad črnega, ki igra vso partijo silno močno, postane nevezdržen.
- Na 25. De1 — e2 dobi 25. ... Lf5 — e4:, ker nima beli proti grožnji Td8 — d2 nobene obrambe.

Francoška igra.

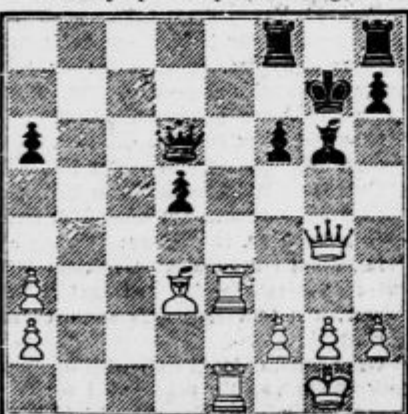
Košice, 13. avgusta 1918.

Beli: Prof. dr. Asztalos.

Črni: Balogh (ogrski mojster).

- | | |
|---------------|------------|
| 1. e2 — e4 | e7 — e6 |
| 2. d2 — d4 | d7 — d5 |
| 3. Sb1 — c3 | Sg8 — f6 |
| 4. Lc1 — g5 | Lf8 — e7 |
| 5. e4 — e5 | Sf6 — d7 |
| 6. Lg5 — e7: | Dd8 — e7: |
| 7. Sc3 — b5 | Sd7 — b6: |
| 8. e2 — c3: | f7 — f6 |
| 9. Sg1 — f3 | a7 — a6 |
| 10. Sb5 — a3 | Le8 — d7: |
| 11. Lf1 — d3 | Sb6 — a4 |
| 12. Dd1 — d2 | b7 — b5 |
| 13. 0 — 0 | Sa4 — c3: |
| 14. Dd2 — c3: | b5 — b4 |
| 15. Dc3 — e7: | b4 — a3: |
| 16. h2 — a3: | Sb8 — c6 |
| 17. Tf1 — c1 | Ke8 — f7: |
| 18. e5 — f6: | g7 — f6: |
| 19. Dc7 — f4: | e6 — e5 |
| 20. d4 — e5: | Sc6 — e5: |
| 21. Te1 — e1 | Se5 — f3!: |
| 22. Dd1 — f3: | De7 — d6 |
| 23. Df3 — h5+ | Kf7 — g7 |
| 24. Te1 — e3 | Ld7 — e8 |
| 25. Dh5 — g4+ | Le8 — g6 |
| 26. Ta1 — e1 | Ta8 — f8 |

Pozicija po 25. potezi črnega:



- | | |
|----------------|--------------|
| 27. Ld3 — f5!: | Dd6 — c5 |
| 28. Te3 — h3 | Kg7 — f7: |
| 29. Lf5 — g6!: | h7 — g6: |
| 30. Th3 — h8: | Črni odneha! |

Opombe:

- Tukaj se igra tudi lahko 7. ... Dd8, pa črni obdrži utesnjeno igro. Isto velja glede poteze 7. ... Sd8, katera tudi ni dobra. Razun tega prihaja še v poštev 7. ... Kd8.
- Dobro napad dobi beli tudi z 8. a2 — a4.
- Navedenije in boljše je 10. ... Sb8 — d7 z nasledujočim 11. ... c7 — c5.
- Nenaravno igrano. Glej pa opombo k 16. potezi belega.
- Napačno bi bilo 16. Dc7 — b7 zaradi 16. ... 0 — 0. Beli namreč sedaj ne bi smel vzeti stolpa Db7 — b8:, ker bi po Ld7 — c6 izgubil damo.
17. ... 0 — 0 ne gre, ker bi beli vzel 18. Te1 — c6.
- Izvrstno. Dama se poda na kraljevo krilo, kjer prične beli takoj močan, najbrž nevezdržen napad na sovražnega kralja.
- Silno močna poteza, katera odloči igro takoj. Na druge poteze bi prišel črni z f6 — f5 do sapa.
- Ker je beli grozil 29. Th3 — h7!+, Th8 — h7: 30. Dg4 — g6!+ itd. — 28. ... Tf8 — f7, bi nič ne pomagalo zaradi 29. Dg4 — f4 (grozi Df4 — h6+ z nasledujočim Lf5 — g6:), Lg6 — f5: 30. Df4 — h6+, Kg7 — g8 31. Th3 — g3+, Lf5 — g6 32. Tg3 — g6!+, h7 — g6: 33. Te1 — e8+, Tf7 — f8 34. Dh6 — g6!+.
- Na Tf8 — h8: bi namreč sledilo 31. Dg4 — d7+ in 32. Te1 — e8+.

Šahistinjam. Ljubljanski šahovski klub vabi vse cenjene dame, ki se že pečajo, oziroma se žele pečati z odlično šahovsko umetnostjo, da se udeležijo otvoritve damskega šahovskega tečaja, ki se vrši v četrtek, dne 26. t. m. med 6. in 8. uro zvečer v separiranem lokalu «Ljubljanskega šahovskega kluba» v Narodni kavarni (zadnja soba). Tam se bodo določili sporazumno s cenjenimi damami damski igralni dnevi ali večeri, nadalje urnik ter se bo tudi izvolila načelnica. «Ljubljanski šahovski klub» bo nudil pouk v šahu brezplačno po nalašč za ta poduk določenemu učitelju. K teoretičnim večerom bo dostop dovoljen izključno le damam in so ti večeri namenjeni le resnemu študiju. K praktičnim damskim igralnim večerom pa bodo imeli dostop tudi gg. klubovi člani, vendar le pod pogojem, da igrajo izključno le s cenjenimi damami. V upanju, da bo podpisani klub na ta način ustregel splošni želji cenjenih dam in da se bodo naše dame v obilnem številu odzvale našemu povabilu, beležimo s šahovskim pozdravom. — Ljub. šah. klub.

Vreče, drobno sol
in vse specerijsko blago nudi po najnižjih cenah trdka
SIRC-RANT, KRANJ
ter kupuje najvišje poljske pridelke in suhe gobe. 86/1

Prodaj hišo
enonadstropno, zidano, na glavnem trgu v Laškem, pripravno za vsako obrt ali trgovino, pet sob, dva obrtna lokala, biev, klet, vrt, gozd za sekanje bukovih drv. Cena 400.000 kron. — Pojasnila pri posestnici
Mariji Vivot, Laško. 3668

Dvonadstropna
50 let obstoječa trgovska hiša v Ljubljani se prodaja. Hiša stoji v sredini mesta na najbolj prometni točki, ima trgovske lokale in skladišča, pripravne tudi za kako industrijo in so takoj na razpolago. Ponudbe pod «Dobra pozicija» na Anončni zavod Drago Beseljak, Ljubljana, Sodna ulica 5.

Plinova peč
prav dobro ohranjena, za sobo, okroglo 50 m² veliko, se kupi. Ponudbe pod «Takoj 777» z navedbo cene na upravo «Jutra».

Bančni uradnik
išče za 1. ali 10. november mesečno sobo, če možno s posebnim vhomom. Ponudbe pod «Bančni uradnik» na Anončni zavod Drago Beseljak, Ljubljana, Sodna ulica 5. 3674

PERILO
za dame, gospode in deco, oprema za novorojenčke po najnižjih cenah pri
A. Šinkovic nasl. K. SOSS 43/1
Ljubljana, Mestni trg 19.

Prometni zavod za premog
d. d.
v Ljubljani prodaja
iz slovenskih premogovnikov velenjski, šentjanski in trboveljski premog
vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava
I^a čehoslovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog, črni premog in jajčne brikete.
Naslov: 16
Prometni zavod za premog, d. d. v Ljubljani, Miklošičeva c. 15/II

SLOVENSKA ESKOMPTNA BANKA
LJUBLJANA, Šelenburgova ulica šte. 1. 1478
Telefoni št. 146, 458
Brzjavke: ESKOMPTNA

Delniška glavica: K 20.000.000.—
Reservni zakladi: K 6.500.000.—

PODRUŽNICE:
Novo mesto, Rakek, Slovenjgradec
Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje.

Domače vesti

* **Novi pokrajinski namestnik za Bosno.** Vlada je podpisala ukaz, s katerim se imenuje kot novi pokrajinski namestnik za Bosno in Hercegovino g. Ljuba Vulović, okrožni načelnik v Mostaru.

* **Odhod naših poslancev v Prago.** Predsednik skupščine dr. Edo Lukinić se je včeraj vrnil s Kumanova v Beograd in odpotuje danes dopoldne skupno s skupščinskimi poslanci v Prago, da prisostvuje svečanostim povodom obletnice osvoboditve češkoslovaškega naroda dne 28. oktobra. V Prago odpotujejo 4 ministri, 66 poslancev in 5 novinarjev. Vse vesti, da je ministri predsednik Pašić reducirati število poslancev, ki so se priglasili za potovanje v Prago, so neistinite. Na češkoslovaški meji bo pričakoval naše poslance član češkega parlamenta doktor Uhlir.

* **Proslava obletnice osvoboditve češkoslovaškega naroda.** Ob priliki obletnice »28. oktobra«, to je dne osvoboditve češkoslovaškega naroda, prireditelji generalni konzul dr. Otokar Benčič na dan 28. oktobra t. l. ob 11. dopoldne v srebrni dvorani hotela Union, t. l. nadstropje, recepcijo in si usoja s tem vse češkoslovaške pripadnike in vse jugoslovanske pripadnike češkoslovaško-jugoslovanske vzajemnosti, kakor tudi vse korporacije in ženska društva najvljudneje vabiti. Posebna vabila se ne bodo razpošiljala.

* **Na češkoslovaški državni praznik dne 28. oktobra konzulat češkoslovaške republike v Ljubljani ne uraduje.**

* **Kumanovska proslava v Celju.** Desetletnica slavne srbske zmage na Kumanovem se je obhajala v Celju s primerno slovesnostjo, zlasti med mladino. Vladni svetnik Lilek je imel v ponedeljek zvečer v ljudskem vseučilišču prav lep govor zasnovan predavanjem o bitki sami na podlagi strateških kart ter o velikih posledicah junaške zmage za vse Jugoslovane. Žal, da se predavanja niso udeležili zastopniki posameznih uradov, tudi ne vojaštvo. V torek se je darovala ob 8. v farni cerkvi maša - zadušnica za padle borce, katere so se udeležili mnogobrojni zastopniki civilnih in vojaških oblasti, nato pa vršilo predavanje v kralja Petra vojašnici. Tudi šole so obhajale ta spomin na prav lep način ter s prelašanji in s petjem vcepile v nežna srca ljubezen do naših osvoboditeljev in do rodne grude.

* **Kumanovska proslava v Mariboru.** V proslavo 10letnice bitke na Kumanovem je daroval v Mariboru prost dr. Matek svečane daritve, ki so jih prisostvovali zastopniki uradov in vojaštva. Tudi šole so imele mašo, po kateri so udeležili razloži svojim gojencem pomen bitke. Vojaštvo je bilo opoldne pogoščeno, zvečer prosto. Raz državna poslopja so vihrale državne zastave. Zvečer se je vršila v gledališču premiera Lunačkovih »Iliroev«. V protestantski občini v Mariboru se je vršila maša s pastirjem nagovorom ob navzočnosti 6 oseb. Namreč zastopnikov vojaštva, okr. glavarstva in magistrata, dočim od protestantske občine ni bilo nikogar.

* **Proslava kumanovske zmage v šolah.** Višji šolski svet je odredil, da se na vseh šolah v Sloveniji proslavi dan kumanovske zmage 26. oktobra s primernimi šolskimi slavnostmi. Zmaga srbske vojske pri Kumanovu pomeni pričetek osvoboditve srbske zemlje in s tem pričetek osvoboditve in ujedinjenja našega celokupnega naroda.

* **Kralj Aleksander za skopljansko gledališče.** Iz Beograda poročajo, da je kralj odredil, da se iz njegove civilne liste izplača vsako leto skopljanskemu gledališču 42.000 Din.

* **Obnovitev prometa med Nemčijo in Jugoslavijo.** Po poročilih iz Beograda, je bil med našimi in nemškimi delegati na sestanku v Mariboru dosežen popoln sporazum glede obnovitve prometa med obema državama, ki bo veljaven do 1. januarja 1923.

* **Kakšne so bile izgube armad v kumanovski bitki.** Po službenih podatkih so izgubili Turki v kumanovski bitki 38 častnikov, 289 podčastnikov ter okoli 12.000 vojakov, ki so deloma padli, deloma pa bili vjeti. Srbi so imeli 1127 mrtvih in 3468 ranjenih, med temi zlasti mnogo podčastnikov.

* **Novo lekarno v Ljubljani.** Je otvoril Mr. Ph. gosp. R. Ramor na koncu Miklošičeve ceste proti glavnemu kolodvoru.

* **Malverzacije z društvenim premoženjem.** Po Celju se trdovratno širi vest, da je tajnik Milinar, vsestransko zaposlen pri socialnih demokratih, porabil večje vsote denarja iz raznih društvenih fondov. Treba bi bilo nemudoma uvesti preiskavo.

* **Jasja Tomić t.** V Novem Sadu je umrl v nedeljo direktor tamkajšnjega radikalnega lista »Zastava« narodni poslanec Jasja Tomić v visoki starosti. Pokojni je bil mnoga leta eden najodličnejših predstavnikov srbskega naroda v Vojvodini, za katerega nacionalno pobujenje si je stekel velike zaslugе. Zastopal je v vsem načela srbske radikalne stranke, pa se ni mogel prilagoditi velikim idejam narodnega edinstva. Dolgo se je ljuto branil priznati Srbe in Hrvate za eden narod, Jugoslavija mu je bila smešna tvorevina, upravičena se mu je zdelala le Velika Srbija. V zadnjem času je sicer pustil veljati, da bi mogli Hrvati in Srbi vendarle biti eden narod.

smešno pa se mu je zdelo to glede Slovencev Z njim je ugasnil eden najjačjih plemensko separatističnih duhov. Toda kar je pokojnega odlikovalo pred mnogimi separatisti, je bila njegova čista ljubezen do nove velike domovine. Nad teoretikom velikaosrbske misli je vedno zmagovalo praktično jugoslovanstvo. Kot značilni dosleden in pošten, kot novinar odlični, kot narodnjak delaven in nesebičen je Jasja Tomić zapustil za seboj najlepši spomin tudi pri onih, ki niso mogli simpatizirati z njegovim naziranjem. Pokopali so Jasjo Tomića v torek v Novem Sadu z velikimi častmi. Ob odprtem grobu je govoril v imenu radikalne stranke minister Miladinović. Kralj je dal vdovi izraziti svoje sožalje. Naj bo zaslužnemu možu lahka zemlja, ki jo je ljubil z vsem žarom svoje ognjevit duše.

* **Smrtna kosa.** Včeraj popoldne je umrl zadet od srčne kapi, v 63. letu starosti g. Davorin Judnič, nadučitelj v pokloju, stanujoč na Vodovodni cesti v Ljubljani. Bil je dolga leta zvest član JDS organizacije za kolizejski okraj in kljub svoji starosti delaven in agilen agitator demokratske misli v okolici Vodovodne ceste. Bil je tudi priden sotrudnik našega lista. Bodi mu ohranjen blag spomin! — V Ljubljani, v Gledališki ulici št. 7 je umrla ga. Jospina Šircelj, roj. Knez.

* **Trgovski nastavljenici v mezdnem gibanju.** K našim dosedanjim poročilom o tem vprašanju nam pošiljajo še sledeči dopis: V petek dne 27. oktobra se vrši ponovna pogajanja med trgovskim gremijem in pomočniškim zborom. Prepričani smo, da bo zastopstvo nastavljenec pripravljeno na vsak sprejemljiv kompromis in da se bo pri obojestranskih dobri volji zlahka našla pot do sporazuma. Vsem merodajnim faktorjem ključemo, da naj se zganejo, dokler je še čas. Gospodom trgovcem priporočamo, da vplivajo kar najbolj na sklicanje gremijskega obsega zboru, ki naj razčisti položaj in ustvari zopet dobre in zdrave razmere med podjetnikom in njegovim nastavljenecem. Vsak razsoden človek uvidi, da so sedanje razmere v tej zadevi docela nevzdržne in da je treba napraviti na celi črti red. Pozabiti se namreč ne sme, da nastavljenici ne zahtevajo samo povišanje plač, temveč njih enotno ureditev na minimalni podlagi, kakor tudi ureditev službenega razmerja sploh, ker trgovski nastavljenici doslej sploh nimajo še nikake službene pragmatike, kakor najdemo isto pri ostalih stanovih in do katere mora slej ko prej priti. Pogreška bi bila vztrajati na tem, da se rešuje vprašanje nastavljenec individualno in ne priznati organizacije nastavljenec. Sicer bi bilo pravičeno, da n. pr. tudi vlada ne priznava organizacije podjetnikov, temveč naj se tudi ti bori za svoje pravice in razne udobnosti veak sam za sebe. V krogih nastavljenec se zahtuje, da zavzamejo med trgovci le gotovi gospodje, ki so v najnovejšem času prisegli na socialno pravičnost, povsem intrinzično stališče; večina trgovcev je za pameten kompromis. Naj se skliče občini zbor gremija, ki je edini forum, da se vsi člani Gremija lahko izrečejo o zahtevah svojih nastavljenec.

* **JDS društvo za kolizejski okraj poziva vse svoje člane,** da se v obilnem številu udeležijo pogreba g. Davorina Judniča, nadučitelja v pok., ki se bo vršil iz Vodovodne ceste. Natančen čas pove mrtvaško oznanilo.

* **Občni zbor Kmetijske družbe za Slovenijo** se vrši dne 8. novembra ob 10. uri dop. v Mestnem domu v Ljubljani.

* **Stanje naše donavske flotilje.** Novosadsko časopisje poroča, da bo dne 31. oktobra naša donavska flotilja proslavila v Novem Sadu štiriletnico, odkar je vršila na flotilje zaplapolala jugoslovanske trobojnice.

* **Šole so morali zapreti.** Vseled vedno bolj pojavljajoče se skratinke v Murski Soboti in okolici, so morali v Murski Soboti pretekli ponedeljek pouk na ljudski šoli prekiniti za 8 dni. Čisto prav, samo veliko prepozno je prišlo merodajnim faktorjem to na misel! Dobro bi bilo, da bi merodajne oblasti segle po najkrajših sredstvih, kajti, kakor se namiguje, je še veliko več bolnih, kakor pa je znano uradnemu zdravniku. Ljudi, ki bolezen zakrivajo in je ne naznanjajo pravočasno zdravniku, naj se najstrožje kaznuje.

* **Manjšinske šole na Koroškem.** »Koroški Slovenec« poroča, da se v kratkem otvori v Velikovu prva slovenska manjšinska šola na Koroškem. Ob tej priliki pa skušajo razni nemurji odvrti naše ljudi od te šole, češ, da se otroci ne bodo ničesar naučili. Dosegli seveda ne bodo nič, kvečjemu to, da bodo morali vsled prevelikega števila slovenskih otrok v kratkem otvoriti še eno slovensko šolo.

* **Iz krogov upokojenih učiteljev** smo prejeli: Na članek »Iz učiteljskih krogov«, objavljen v »Jutru« št. 252, naj dodamo še sledeče: Nekaterim med 1. julijem in 31. decembrom 1919 umirovljenim učiteljem so se prevedli penziji prejemki lansko leto v zmislu člena 33. zakona z dne 23. julija 1919 iz kron na dinarje, kar je imelo za posledico, da se dotičnim upokojenim učiteljem ni izplačal povišek na osebni draginski dokladi po naredbi osrednje vlade z dne 6. junija 1921 br. 80.000 v mesečnem znesku 506 K 25 vin. od 1. maja do 31. decembra 1921. torej skupno 4050 K ali 1012

Din. 50 par. Pač pa se je ta povišek izplačal tovarišem, katerim se je šele leto penzija uredila v dinarski plač, zakar jih mi drugi nikakor ne zavidamo. Prosimo pa, da se nam prizadetim upokojenim učiteljem s tem storjena krivica popravi v prav kratkem času ter se nam lani krivično zadržani povišek osebne draginske doklade naknadno takoj izplača, ker vendar ne gre, da se enim da, drugim pa ne. Vsi smo enakopravni državljani in vsi živimo v enakih draginskih razmerah, zato upamo, da se bo vsem delila enaka pravica, ker že itak živimo v veliki bedi.

* **Zopet napredek.** Od 10. oktobra dalje vozi vlak na progi Murska Sobota-Hodoš trikrat na teden, in sicer v ponedeljkih, sredo in sobotah. Zeleti bi bilo, da bi imeli popoldanski vlaki zvezo z avtom, ki prihaja iz Dol. Lendave, kajti potniki, ki so namenjeni proti Hodošu morajo čakati na tisti dan, ko pelje vlak, ali pa si najeti vozniaka, ki pa, kakor je znano, danes niso poceni.

* **Na naslov upravnega sveta tržiške železnice.** Prejeli smo: Pred kratkim sem se moral za povratek z daljšega izleta poslužiti tržiškega vlaka. Hotel sem vstopiti v Dupljah, a ni bilo prostora. Za osebni promet so pred nekaj časa služili 4 vozovi. Od teh sta se dva pokvarila in so ju v Ljubljani popravljali toliko časa, da sta razpadla. V uporabi sta ostala torej samo še dva vagona, ki pa sta vedno prenatrpana potniki. Potniki so stlačeni kakor sardine, hodniki natlačeni polni. Zahteval sem od prevodnika, naj mi odpre oddelek II. razreda, ki je bil prazen, a je bilo to nemogoče. Po daljšem prekanjanju sem končno prišel v pošto oddelenje. To se je zgodilo v nedeljo. Radoveden sem, kako se prevažajo potniki v ponedeljkih, ko je tržni dan in v Kranju in v petkih in sobotah, ko je skoro polovica Tržiča v Ljubljani. V ponedeljkih pač pripno k vlakom en živinski voz, ki pa seveda ne zadostuje, ne glede na to, da zahteva železniška blagajna vozno za ljudi, ne pa za živino. Potniki morajo vrhutega pretrpeti tudi mnogo šikan s strani gotovih gospodov. Nedostaki na tržiški progi bi se dali z lahko odpraviti in to tembolj, ako se pomisli, da se vozi dan za dnem na kamniški progi pet do šest praznih voz.

* **Iz Tržiča nam pošiljajo sledeči poziv:** V soboto dne 28. oktobra 1922 praznuje slovenski narod petič spomin osvoboditve izpod avstrijskega jarma. Ta spomin bomo praznovali najdotrajnejše, če se ob začetku šol. leta spomnimo z malim darom naše revne šolske mladine. Cene knjigam in vsem šolskim potrebščinam so tako poskočile, da si jih večina učencev ne more kupiti. Priskočimo jim vsak po svojih močeh na pomoč. Mladina meščanske šole bo v soboto in nedeljo dopoldne vlnodno potrkala z naravnalo polo na vaša vrata v upanju, da se odpro iz ljubezni do nje. Uslišite njene prošnje in darujte po svojih močeh! — Ravnateljstvo deške in dekleške meščanske šole v Tržiču.

* **Trboveljska duhovščina** je priredila pretekli dne procesijo za lepo vreme. Dasi nam je tega nad vse potreba, se vendar marsikdo nasmeje gospodom iz Trbovelj, ki so čakali — dasi je bilo lepega vremena potreba že pred 3. 4. tedni — mlaja, ko se vreme navadno spremeni. Kakor pa vse kaže, so se gospodje topot pošteno urezali... Skoda!

* **Draženje šolskih knjig.** Slovenska vadnica za nemško ljudske šole zvezek stane v Ljubljani 2.50 Din. Dovoljeno je priračunati 10 odst. za poštino. Trgovka Ana Parthe v Gotenici pa je prodajala knjigo po 17 K (4.25 Din). Ali šolske in politične oblasti tega ne morejo preprečiti? V imenovanji trgovini se je prodajala dne 15. oktobra koruzna moka še po 24 K, krušna moka pa dne 19. oktobra po 29 K.

* **Kostanjarji.** Poletni stadoledarji so se nekam resignirani poslovili z meglenih ljubljanskih ulic in nastopila je sezona kostanjarjev. Ob trgu in na prometnih križiščih so se utaborili s skromnimi šotori, tam od jutra do večera netijo luknjaste ražnje ter pražijo čudni in pozni jesenski sad, ki mu je letošnja letina odmerila precejšen delež. Zaenkrat pa je v vročem repertoarju naših kostanjarjev samo skromna izvirna domača roba, četudi tuintam oznanja za tegla reklama: »Maroni, vroči maroni!... Nič ni reči, italijanski maroni, rejeni in sladki, včasih res niso bili napajni, ampak razumeti morate: Lahki, politiki, carina in predvsem gospodarska osamosvojitev — vse to pride v poštev tudi pri poslovanju ljubljanskih kostanjarjev. S tega domorodnega vidika pa je treba tudi presojati cene, ki so zaenkrat še precej visoke, ni pa dvoma, da se bodo z dnevnim porastom dinarja dali omeščati tudi ljubljanski kostanjarji. V ostalem jim ves dan in navzlic vsemu ne manjka komentator. Najbolj živahno je proti večeru, ob prvem zraku, ko hitijo delavci z dela, a študentje in devojčice na promenado; privabi jih prijetni topli voni, ogreti je treba hladne roke in potolažiti želodec, ker se celo uro je do večerje. Ne morejo odoleti, par kronic se že utrpi — in tako jih kostanjarji stejejo med svoje najbolj zveste abonente... Je pa v Ljubljani še druga vrsta kostanjarjev. Tam za Tivolijem in Rožnikom se pričenja ona čudovita dežela, kjer na jesen v otožnih gajih dozori kostanji, pravi užiteni kostanji. In tjakaj ob nedeljskih popoldnevih, pa tudi med tednom, če dopušča čas, vreme in pot, poromajo ljubljanske gozde in gozdnike, nesplo-

nisti in dijački, da poiščejo, kjer je še kaj ostalo. Blaženi, ako je jesenskega zaklada vsaj za en žep, se vračajo s sprehoda, kajti tak kostanj, takorekoč lastnega pridelka, je neki vse bolj užiten in plemenit, kakor oni, ki ga tržijo kostanjarji po mestu in so ga morda importirali z onstran Savinje in Save.

* **»Murska Krafina« (Mürzka Krajina).** Pod tem naslovom je izšel v soboto v Murski Soboti prekmurski domači list, tiskani v prekmurškem narečju z nadžarskim pravopisom in deloma tudi v madžarskem narečju. Z ozirom na našo notico z dne 7. oktobra, nam poročajo naš prekmurski dopisnik, da omenjeni list nima niti enega sodelavca-madžarona, ampak le zavedne domače sotrudnike. Ker v Prekmurju zlasti starejši še ne razumejo dobro slovenski, je bil namen izdajatelja, da se objavijo gotove stvari v ogerskem jeziku in sicer le take, ki zanimajo javnost, kakor o naredbah, ukrepih itd. Inicijativno delovanje lista pa je le gospodarsko, kulturno in socialno za povzdigo in napredek prekmurskega ljudstva, v obrambo proti zaslepljenosti politiki, zlobnemu in demagogemu hujkanju klerikalnih Kleklovih »Novin«, v zaščito narodnega edinstva in za ohranitev treznosti, uspešne in kar največje pospešitve napredne misli. Toliko na znanje vsem Prekmurcem!

* **Trgatev okoli Maribora** še vedno traja. Pridelke je zelo obilen, tako da primanjkuje posode in so zato vinogradniki prisiljeni, da prodajo mošt za vsako ceno nemškimi vinskimi veletrgovcem. Cena okoli 10 kron za liter.

* **Sneg na Pohorju.** Včeraj je zapadel na Pohorju do vznožja pred Mariborom sneg, ki je pobelil tudi gričke na levem bregu Drave. Zjutraj so padale tudi v mestu samem prve snežinke. Temperatura se je močno shladila.

* **Iz Kočevske Reke.** Dne 7. oktobra se je ponesrečil stavbeni mojster iz Borovca Jure Oswald pri montiranju mlinjskih kamnov. Padel mu je kamen na noge. Moral je v bolnico v Kočevje.

* **Nesreča pri delu.** Kandol Mikloš, posestnik iz Morav v Prekmurju, je šel te dni na njivo, da bi nakosil nekaj detelje; pri tem pa se je vsled neopredelnosti vrezal s koso na levo roko. Moral se je podati v bolnico v Murski Soboti.

* **Nesreča pri streljanju.** Iz Gotenice nam poročajo: Pri blagosloavljanju novih zvonov dne 8. oktobra so streljali z možnarji. Iz možnarja je vrglo prižigalnik prižigalca v gornje stegno. Pri streljanju z možnarji se zgodi vedno rada nesreča, pa se niso ljudje previdni. Zupnik in župan bi bila lahko nesrečo preprečila.

* **Izključitev pijanih in nedostojnih potnikov od vožnje po železnici.** Zadnji čas se pogosta opaža, da nadlegujejo pijane in auroveži v osebnih vlakih potujoče občinstvo s nepodobnim vedenjem in preklinjanjem ter pohujševju mladino, ki potuje sama ali v spremstvu odraslih. Inspektorat državnih železnic v Ljubljani je sedaj odredil, da se potniki, ki bodo med vožnje nadlegovali sopotnike, na prvi postaji izključijo od nadaljnje vožnje in se bo proti njim kazensko postopalo: pijanim osebam se pa že pri osebnih blagajnah ne bodo izdajale vozovnice. Potujoče občinstvo pa napročamo, da naj po svoji moči sodeluje, da se zatre ta žalostni pojav, ki škoduje javni morali in narodnemu ugledu.

Objave

* **Československá Obec v Ljubljani** poroča u priležitosti Československého národního svátku dne 28. října. — po slavnostnih predstavah »Jenůf« (Jeji pastorkyna) — přátelský večerek v restauračních místnostech Národního domu a zve tímto svoje členy i ostatní příslušníky českosl. republiky k hojně návštěvě. Jihoslovanskí hosté na večírku vřele vítáni. Přítělky na vstupenky k slavnostnímu představení v divadle z ochoty přijma pan Skružný u něhož dlužno listky předem a v čas zajistiti.

* **Občni zbor Kmetijske družbe za Slovenijo** bo v sredo, 8. novembra 1922, ob desetih dopoldne v dvorani »Mestnega doma« v Ljubljani. Na dnevnem redu je med drugim tudi volitev dveh udov predsedništva, in sicer namesto prostovoljno izstopivšega predsednika g. Gustava Pirca, za katerega je zvršiti volitev za ostalo poslovno dobo, in namesto izžrebane za podpredsednika g. Ivana Pipana; dalje šestih odbornikov za tri leta namesto izžrebanih, in sicer za bivšo Stajersko gg.: Franc Cerne, Jakob Jan, Mihael Brenčič, in za bivšo Kranjsko: Franc Crnagoj, Anton Meden in Ivan Strumbeč.

* **Dežnik je zamenjal** dne 7. t. m. ob 10. uri neki gospod na policijskem ravnateljstvu. Da ne bo imel sitnosti naj zavezo uredi — takoi.

* **Važen sestanek.** Omladinski klub mlade demokracije »Tabor« v Ljubljani sklicuje za petek dne 27. t. m. ob pol 20. uri zvečer važen sestanek vseh odbor-

nikov in članov. Dnevni red: 1. Načrt za ustanovitev ljudske univerze v Ljubljani. 2. Smernice za klubovo delovanje. Sestanek se vrši v Napred. akad. domu, Tomazova ulica 3. — Odbor.

* **Izgubljena zapustnica.** V soboto 21. t. m. se je izgubila zlasti zapustnica. Pošten najditelj naj jo izroči v upravi »Jutra«, proti dobri nagradi.

Kongres narodnih železničarjev v Beogradu

Narodne organizacije jugoslovanskih železničarjev (Zveza jugoslovanskih železničarjev v Ljubljani in Udruženja v Beogradu, Sarajevu, Zagrebu in Sobotici) so imele dne 21., 22. in 23. oktobra v Beogradu svoj redni letni kongres. Kongres se je baval predvsem z neznosnim gnetnim položajem vseh železničarjev ter je nadalje sprejel enotna pravila za vse našete narodne organizacije v kraljevini, ki se bodo, ko bo vlada pravila potrdila, na podlagi teh pravil preosnovala v enotno organizacijo z avtonomnimi pokrajinskimi organizacijami in centralnim odborom v Beogradu. Kongres je posetil pomočnik ministra saobračaja Avramović, ki je v daljšem govoru obrazložil prilike in nepravilnosti na železnicih. Razprave kongresa je beležil poseben uradni stenograf, tako da se bo mogel minister iz stenografskega zapisnika temeljito seznaniti o mišljenju in bedi med železničarji.

Kongres je sprejel resolucijo, ki zahteva predvsem, da se zahtevam centralnega odbora nacionalnih železničarja in njihovih pokrajinskih organizacij izročeni ministarstvu saobračaja 25. septembra o. g. glede povečanja in izjednačenja dodatkov na skupcu, in celosti takoj ugoti.

2.) Da se naredba o osiguranju saobračajnog osoblja, zasnovana na čl. 6. zakona o osiguranju radnika izmeni v toliko, da odgovara odredbi istog zakona, tako im se ne bi krnila prava stečena u pojedinim pokrajinskim zakonima, da se po toj naredbi što pre donesu pravilnici i formulari i provede izbor uprave. Da direktije što pre postavie stalne lekare po predlozima uprave fondova i da ih moraju smestiti po zahtevu uprave fondova.

3.) Da se nastane na što življem podizanju stanova i železničkih kolonija kako osoblje ne bi snosilo opštu nevolju stanbenog pitanja.

4.) Kongres je primio na povoljno znanje obećanje g. ministra, da će projekat zakona, pre nego ga podnese zakonodavnom odboru na rešenje, poslati Centralnom odboru nacionalnih železničara na uvidaj i da će opravdane protivpredloge uvažiti, isto tako i sve pravilnike koji će zakonom sledovati.

5.) Da se vrate prava stečena pokrajinskim zakonima, koja su po ujedinjenju ukinuta.

6.) Da se železničarima na okružnim i privatnim železnicama, naročito podrinjskih i požarevačkih, priznaju sva prava, koja uživaju železničari državnih železnica. Gosp. ministar kao nadzorna vlast, da nadje načina i okružne odbore nagne, da se oladovju opravdanim zahtevima svojih železničara u granicama, u kojima imaju prava i državni železničari.

7.) Da se pavšali na putovanja, dežurstva i prekovremene radove povečaju srazmeri kilometraže. A da se dodaci na nočna dežurstva protegnu na sve pruge razvijanog saobračaja, a ne na pojedine stanice.

8.) Da se dodaci na skupcu protegnu u na penzionere i njihove porodice u smislu tačke 1. ove resolucije.

9.) Da se forsira nabavka odjela kako bi se ovo imalo još prvih dana ove zime.

Resolucijo izročil Centralni odbor ministru saobračaja, ko se vrne s kumanovske proslave s sledečim spremnim gospodine ministre!

Dostavljajući Vam u prilugu rezoluciju kongresa nacionalnih železničara iz cele kraljevine slobodni smo skrenuti pažnju g. ministru, da očekujemo, da se naš zahtev tačke 1. priložene resolucije privede kraju u roku od 15 dana s tim, da povišica važi od 1. avgusta ove godine. Što, ako ne bi bilo, slobodni smo napomenuti, da nismo u stanju nadalje snositi odgovornost i da ćemo biti prinudjeni, da organizacije razpustimo, jer nećemo smeti odgovarati za posledice u slučaju negativne odluke.

Beograd, 23. oktobra 1922.
D. Milojević s. r.
predsednik Centralnega odbora.
R. Milosavljević s. r.
tajnik.

Odgovorni urednik Fr. Brozovič.
Lastnik in izdajatelj Konzorcij »Jutra«.
Tisk Delniške tiskarne, d. d. v Ljubljani.

Vremensko poročilo

Ljubljana, 26. oktobra 1922.

Ljubljana 306 m nad morjem

Kraj opazovanja	ob	Zračni tlak	Zračna temperatura	Veter	Oblačno 0—10	Padavine mm
Ljubljana	7.	766.6	4.0	sever	oblačno	—
Ljubljana	14.	766.7	4.3	"	"	—
Ljubljana	21.	766.3	3.6	"	"	—
Zagreb	7.	766.7	3.0	sev. vzh.	dež	11.0
Beograd	7.	766.7	3.0	vzhod	"	11.0
Buda	7.	768.0	0.0	sever	jasno	—
Praga	7.	768.2	3.0	brevetira	megla	—
Trnava	7.	763.4	3.0	"	oblačno	4.0

V Ljubljani barometer gostin., temperatura nizka. Sonce zahaja ob 6:32, zahaja ob 16:54

Ljubezen na počitnicah

Roman.

Poržicki je pogledal Zebrowskega naravnost v obraz in si je mislil, da je ta mali, suhi človeček v naježenem jopiču zelo podoben staremu Kitajcu. Hkratu pa je tudi konstatiral, da je ta Kitajec zelo simpatičen in da se ne more ubraniti tega čustva simpatije. Nehote je ušel njegov pogled na Tusko, ki je z enakomernimi, gracijoznimi koraki skoraj plaval pred njima. Poleg nje Pita, posnemajoča korake in kretnje matrine. Prijetno čustvo je izpreletavalo Poržickega ob misli, da ga ta lepa žena ljubi in bo njegova. Vse te misli so ustvarjale v njem čuden kaos. Zdelo se mu je, da hodi v snu, da to, kar se godi, ni resnica in se nikoli ne zgodi. Vmes pa je slišal Zebrowskega breščeti glas.

«Nekaj bi vas prosil, a ne smete me izdati!»

«Prosim, kar govorite! Na uslugo sem vam.»

Zebrowski se je obotavljal, otipaval svojo gorsko palico, si popravljal jopič, končno je dejal:

«Tudi jaz bi šel rad malo na gore.»

Poržicki se je zasmeljal:

«Pojdite vendar . . . gore so pač vsem na razpolago.»

«Šel bi . . . ampak vodniku se ne zaupam.»

«Zakaj ne?»

«Ker so vodniki vajeni urnih in smelih hodcev. Jaz pa . . . moj Bog, kaj veste, gospod, kaj je Varšavljan, ki hodi z doma v pisarno in iz pisarne domov . . . Vodnik bi se ne ravnal po meni; Bog vé, kam bi me zapeljal, pa bi se morda prekucnil kam.»

«Česa želite torej?»

«Z vami bi rad šel.»

Uboge, utrujene oči so proseče gledale Poržickega. Vesela nada je tlela v njih, da se ta želja more uresničiti. Gledale so in čakale. . . Uboge oči uradnika.

Poržicki se je potopil vanje s svojimi zdravimi, živimi zenicami. Razumel je njihovo melanholijo in je bil pripravljen, ugoditi prošnji Zebrowskega.

«Prav rad grem z vami,» je odgovoril.

«Hoteh bi me res vzeš seboj? . . .»

Kako dobri ste! . . . Kam pa pojdeva?»

Poržicki je premišljal nekoliko. «K Črnemu jezeru,» je dejal nato.

«Ali je daleč?»

«Ne!»

«Opasno?»

«Niti najmanj. Vsak otrok pride tja. Nič se vam ni treba bati. . . Ako greste z menoj, se vam ne more ničesar pripetiti.»

Zebrowski se je tiho hihital.

«Vem, vem, močni ste, zdravi in pogumni. Imenitno sem si to izmislil. Kdaj pa greva? Morda jutri, kajti ostati morem le že par dni tukaj.»

«Dobro, torej jutri!»

Umolknila sta, kajti Tuska in Pita sta se vrnili in sta prišli do njiju.

«Domov greva,» je rekla Tuska, «hladno je in glava me boli.»

Njene oči so se srečale s pogledi Poržickega. Preletel ju je spomin na nedavne poljube in sklepe.

Tuska in Pita sta šli zopet naprej.

«Kaj naj vzamem seboj?» je vprašal Zebrowski, oprijemši se jopiča Poržickega.

«Ničesar!»

«Jopič pa vendarle vzamem.»

«No, da!»

«In palico?»

«Seveda.»

«Za vsak slučaj sem si skrivaj pripravil stekleničico konjaka in malo šunke. Moja žena ne vé ničesar. Posmehovala bi se mi in mi odsvetovala. Vrata svoje sobe zaklenem in se preko verande splazim k vam. Dobro?»

«Jako dobro!»

«Potem jej pustim listek, da eva napravila načrt zjutraj in je nisem hotel buditi. Ali sem se dobro izmislil?»

«Izvrstno! Vi ste pravi Macehiavelli!»

Oba sta se začela smejati. Tuska se je ozrla. Umolknila sta, kakor da ju je zalotila pri prepovedanem činu.

«Jutri torej?»

«Da, jutri!»

Ko sta se ločila, sta si tajinstveno in sporazumno pomežiknila in si prisrčno ter toplo stisnila roki.

XXXIV.

«Pojdiva dalje! V 'vodniku' sem čital, da je tu nekje 'Ledeno jezero' . . .»

«Ne. Tukaj ostaneva. Saj že itak je dva dihati.»

Zebrowski je napihoval svoj bedni prsni koš.

«Samo zdi se vam. Tako krepkega se čutim, da bi šel lahko do konca sveta.»

Poln energije je zamahnil okoli sebe. Toda njegova roka je omahnila, v istem hipu je zdrknil na skalo in obraz se mu je potopil v mah.

«Vidite!» je dejal Poržicki smeje.

«To je samo mimogrede. Požirek konjaka me takoj zopet poživi.»

Zebrowski je pil; ploščata stekleničica je bila prazna, toda ni si opomogel, nasprotno, težko mu je bilo v glavi.

«Veste kaj!» je rekel s plahim nasmehom, «pod temle grmovjem se malo spočijem; potem greva dalje.»

«Gotovo. Le počivajte, kolikorkrat hočete.»

Zebrowski si je napravil sedež iz mahu, sedel in stegnil noge. Težko je dihal.

«Kako to, da ni videti gorâ?» je vprašal Poržickega, ki je sedel v bližini in zapalil cigareto.

«Ker sva v gorah.»

«Aha!»

Videti je bilo, da Tuskim mož zbira misli in predeluje dobljene vtiske.

«Kako to, da nisva šla mimo prepadovala?» je vprašal čez nekaj časa. Poržicki se je glasno zasmeljal.

«Ker sva še mnogo prenizko.»

«Nizko? Jaz sem pa mislil, Bog vé kako globoko sva že. Saj sva se vendar hitro vzpenjala in sva skakala preko potokov. Čudno!»

«Predvsem sva se prepozno odpravila.»

«Ljubi gospod, jaz ne morem za to, da moja žena vso noč ni spala in je še pred dnevom hodila po sobi in jokala, če me prav slišal.»

«Jokala je?»

«Mislim. Morda jo je zob bolel.»

Poržickega se je polastilo neprijetno čustvo. Izginila je vsa brezskrbnost, ki se jej je vdajal, medtem ko je hodil skozi gozd, poln čara in stoge lepote. Namesto tega ga je težila brame, ki ga je občutil od onega hipa, ko je Tuska sklenila, da se loči od svojega moža.

Vstal je in hodil med navaljenimi skalami sem in tja. Mah je šušljal pod njegovimi nogami. Nekje v daljavi je šumel potok, se trgal in bobnel kakor da teče pod zemljo.

Zebrowski je z jokajočim glasom zaklical: «Kam greste, gospod? Kaj bo z menoj, če vas izgubim?»

«Saj ne grem nikamor! Tukaj se izprehajam. Zaspite malo!» je dejal Poržicki, da bi mu ne bilo treba poslušati tega jokavega glasu.

Zebrowski pa je odločno zmajal z glavo.

«Spim naj? Slabo me poznate. Vendar ne bom zato hodil v gore, da bi spal. Dalje greva. Ampak ne oddaljite se od mene!»

«Česa se bojite?»

Zebrowski se je obotavljal, kakor da se sramuje navesti pravi vzrok. Naposled je zajecjal:

«V gorah so vendar medvedi in ropari . . .»

Igralec se je zasmeljal in skomizgnil z rameni, a rekel ni ničesar. Mislil si je samo, kako smešen in strahopeten je Zebrowski tu v divji prirodi, neprijeten duši in očem.

«Da, ljubi prijatelj,» je nadaljeval Zebrowski, medtem ko si je z robcem brisal roke, «če takle medved ali ropar nenadoma plane izza skalovja, nama ne pomaga niti razum niti naslov. Ali nimam prav?»

Hebetal se je kakor mladenič.

«Bodite popolnoma mirni, jaz vas bom branil.»

Pokazal je kratek revolver, ki ga je potegnil iz žepa.

«Ali znate dobro streljati?» je vprašal Zebrowski resno.

«To se razume.»

«Saj ste vendar igralec.»

Poržickega so te besede še bolj zdrazilile.

«Pa kaj zato? Ali igralec ni človek?»

«Ne smete me napačno razumeti.»

Je odvrnil Zebrowski urno. Jediljal je vljudne fraze, a videti je bilo in ni si mogel misliti, da bi se igralec bavil s športom. Začuden je gledal Poržickega.

«Ali hodite tudi na lov?»

«To se razume.»

«Plavate tudi?»

«Seveda!»

Zebrowski je gledal revolver, ki se je svetlikal v igralčevi roki, se ozrl in rekel potem prestrašen:

«Spravite zopet revolver!»

«Zakaj pa?»

«Morda nimate dovoljenja nositi orožje . . . lahko bi prišel kdo.»

Priznati ni hotel, da ga pogled na nabiti browning nepopisno straši.

Poržicki pa je takoj uganil, kaj se godi v Zebrowskem. In hotel je dati duška svojemu nervoznemu razpoloženju.

«Na to se smejemo tukaj, dragi moj! Orožni list imam doma v svoji sobi. Tukaj sem pa svoboden baron in lahko delam, kar hočem. V gorah smo, v Tatril!»

Nameril je revolver kvišku in sprožil. Zebrowski je prebledel in se vos sključil. Po gorah pa je bobnel odmev strela, skakal po skalah, se bližal in zopet oddaljeval.

Poržickemu je nekoliko odleglo. Meril je na skrlatasto vejo jerebika.

«Glejte . . . odstrelim vam to vejo jerebika.»

«Ne . . . ne!»

Iznova je zagrmelo divje in strastno med skalovjem. In zopet nov strel. Ptič je padel prav pred noge Zebrowskega.

«In sedaj oni kamen! . . .»

Končno so bili izstreljeni vsi naboji. Treskanje strelcev je zaglušilo v Poržickem zoprno čustvo, ki ga je polnilo, kadar se je spomnil svojega neprijetnega položaja.

«Prav mu je! Čemu pa lazi z menoj,» je dejal sam sebi, ko je iznova nabijal revolver.

«No . . . a sedaj vil!» je ponudil kakor v zasmeh revolver Tuskinemu možu.

«Najlepša hvala! Ne ljubim takih zabav!»

«Kakor hočete!» je odgovoril igralec in vtaknil revolver v žep. «Sedaj morava naprej.»

«To mi je ljube,» je odvrnil Zebrowski in je hitro vstal.

Poržicki se je pomišljal, ali naj nadaljuje pot s tem človekom, ki ne zna hoditi, ki se pri vsakem težjem koraku oprijema grmovja in ne more z lastno močjo dalje.

(Dalje prihodnjico).

Sir! Sir!

Ponujam 1^a polnomastni luknjičasti na pol

emendolski sir

kilogram po 35 dinarjev v hlebih po približno 30 kilogramov kakor tudi tovarne kose po povzetju. 3645

Centralna mlekarna Popovac (Baranja).

„Jutrovi“ romani:

Frank Heller: «Prigode gospoda Collina», 6 Din

Frank Heller: «Blagajna velikega vojvode», 12 Din

Claude Farrère: «Gusarji», 16 Din

se dobe v «Jutrovi» upravi, Ljubljana, Prešernova ulica 54

G. Burkhardt: «Hči papeža»

izide te dni v ponatisu!

Gabriela Zapolska: «Ljubezen na počitnicah»

sedaj izhaja in se povsod čita!

Mag. pharm. R. Ramor

vljudno naznanja, da je 3669

otvoril novo lekarno

v Ljubljani, na Miklošičevi cesti št. 36

v bližini glavnega kolodvora.

Velika zaloga domačih in tujih specialitet.

Oddajajo se zdravila tudi članom bolniških blagajn.

Posebno priročno za one, ki se jim mudi na kolodvor.

Avtomobile
kolesa, motorje
pnevmatiko vseh vrst
olje, bencin

in druge potrebščine ima vedno v zalogi

F. Floriančič
Ljubljana.

Jamski les

smrekov in jelkov, nad 10 cm na drobnem koncu in nad 3 m dolžine kupi vsako množino franko kranjske postaje Sent-janški premogokop ANDR. JAKIČ, Krmelj, Dolenjsko. 3643

Slavenska banka

d. d.

podružnica Ljubljana

preje Jugoslovanska Union-Banka

ZAGREB

BEOGRAD

Bjelovar, Brod n./S., Celje, Dubrovnik, Gornja Radgona, Kranj, Maribor, Monoštor (Baranja), Murska Sobota, Osijek, Rogaška Slatina, Sombor, Sušak, Šavac, Sibenik, Škofja Loka, Velikovec, Vršac.

Agencija: Buenos Aires (Argentina).

AFILIACIJE:

BUDAPEST: BALKAN BANK R. T.

SPLIT: JUGOSLAVENSKA INDUSTRIJSKA BANKA.

WIEN: BANKHAUS MILAN ROBERT ALEXANDER.

Delniška glavnica in rezerve ca. K 200.000.000

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.